

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels Weelde Poppel

Tijdschrift van Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw

Jaargang 20, nr: 80: Juni 2016

Inhoud

Voorwoord.....	1
Lief en leed	1
De KSA in Weelde en Poppel (1942-1965) Deel 2	2
De Vaart Verjaart: 170 jaar traject Dessel-Turnhout.....	23
Voorbij Activiteiten.....	37
Heemkundequiz: antwoorden.....	40
Klasbezoek in het Museum Aan de Grens	40

Lidmaatschap

Voor 20 euro bent u lid van onze Heemkunde- en Erfgoedvereniging.

Ere-lid kunt u zijn voor een jaarbijdrage van 30 euro.

(Onze vereniging kent enkel het systeem van gezinslidmaatschap.)

U ontvangt 4 x per jaar een nummer van tijdschrift “De Drie Goddelijke Deugden”.

Ook hebben leden en hun gezin steeds gratis toegang tot Heemkundemuseum “ Het Kaske” te Poppel.

Tevens kan er aan de meeste activiteiten van onze vereniging gratis worden deelgenomen.

Opzegging van het lidmaatschap kan jaarlijks kenbaar gemaakt worden voor 1 december.

Voorradige publicaties

Steeds op aanvraag te bekomen. Zie contactgegevens.

Foto voorblad: Schilderij van August Audenaert (*1872 - +1953)

Vaartketers of Lijntrekkers met op de achtergrond de fabrieksschouwen te Ravels.

(Schilderij te bezichtigen in het MAG, Dorp 64 te Ravels/Poppel)

Prent achterblad: Trekpaarden langs het kanaal te Ravels

(Uit het fotoarchief van Heemkunde- en erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw)

Voorwoord

26 februari hebben wij voor het eerst in de bestaansgeschiedenis van onze kring de Algemene Vergadering gehouden in het museum te Poppel.

De aanwezigen kregen een uiteenzetting van het werkingsjaar 2015 en vooruitzichten voor 2016.

Wanneer u dit leest is de tentoonstellingsboot van "De Vaart Verjaart" in Ravels geweest.

Het schip was aangelegd aan de passantensteiger ter hoogte van de brug van Ravels.

De vaart bestaat bij ons nu 170 jaar. U kan verder in dit tijdschrift een artikel lezen in verband met deze verjaardag en een verslagje van onze voorstelling en uitbating van het schip op zaterdag 7 mei.

Voor volgend jaar staat de verjaardag van het Bels Lijntje op het programma.

Het oude treintraject tussen Turnhout en Tilburg bestaat dan 150 jaar.

Momenteel zijn een aantal Nederlandse en Belgische initiatiefnemers bezig met het programma uit te werken.

Dit is geen sinecure. We hopen dat ze vrij snel met concrete voorstellen naar buiten komen.

Tot op heden wordt de maand oktober 2017 voorgesteld als hoogtepunt in de herdenking.

Verder zijn de mensen in Hilvarenbeek verontrust over de verharding van de Rovertse Dijk op het grondgebied van Hilvarenbeek. Deze weg die al misschien duizend jaar oud is, vormt de verbinding door het bos van Hilvarenbeek naar Ravels-Poppel.

Als deze weg kon praten zouden we een stuk wereldgeschiedenis voorgeschoteld krijgen.

Mogelijk zit er een samenwerking in met Hilvarenbeek om het grensgebied ter hoogte van de brug te exploreren en beschermen.

Zoals jullie allemaal wel weten of veronderstellen, bezit onze kring een onnoemelijk aantal foto's.

Hiermee zouden wij aan de slag willen gaan. Het is te zeggen dat we ze eerst gaan digitaliseren met de nodige begeleidende uitleg.

Als het project afgerond is, zou het de bedoeling zijn dat iedereen via onze website kan genieten van deze plaatjes.

Als u zich geroepen voelt om een handje toe te steken, meld u zich dan bij een bestuurslid.

Het project rouwprentjes en overlijdensberichten zit in de eindfase.

Bij deze wil ik iedereen bedanken voor zijn bijdrage. Het was een "werkje" van een drietal jaar.

Nogmaals dank en in het bijzonder aan Ries, Karel en Ad.

U leest het: er zijn projecten die onze aandacht opeisen.

U ziet: heemkunde leeft!!!

Luc Andries, voorzitter

Lief en leed

Graag feliciteren wij met hun gouden bruiloft:

Frans en Annie Van Loon-Van Gestel te Weelde op 9 april 2016.

Charel en Annie Sneyers-Bayens te Weelde op 21 april 2016.

Gerd en Christiane Verberk-Van Heyst te Poppel op 16 april 2016

Onze deelneming betuigen wij bij het overlijden van:

Laurent Cortens, weduwnaar van Godelieve De Pauw, overleden op 13 februari 2016.

Om zeker te zijn dat we niemand vergeten te vermelden, vragen wij u ons op de hoogte te brengen via één van de bestuursleden, e-mail of briefje aan: Nicolaus Poppelius, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel

De KSA in Weelde en Poppel (1942-1965) Deel 2

Door: Rik Deweerdt

Poppel

Van bij het begin van de Weeldse KSA-bond waren ook studenten uit Poppel lid van de bond. Van 1952 tot 1954 waren er geen Poppelse leden, maar in de loop van de volgende jaren werd de Poppelse aanwezigheid belangrijker en bereikte zij een hoogtepunt, toen zij de volgende leden telde: E.H. Van Beurden (jongknappen- en knapenproost), Leo Botermans, Jozef Bax, Guido Botermans, Jozef Coppens, Marcel Caers, Jozef Dierckx, Willy Dierckx, Jozef Francken, Frans Heylen, Jozef Huybs, Victor Haagen, Jos Leuze, Georges Moonen, Jules Moonen, Louis Mateusen, Hendrik Pijpers, Frans Ruts (die in 1954 zijn 'kampleidersbrevet' behaalde en hernieuwershoofdman werd), Rik Ruts (in 1954 jonghernieuwershoofdman), Jozef Ruts, Aloïs Ruts (1940-2012)(in 1954 hulpjongknappenleider en in 1955 jongknappenleider), Marcel Van de Laet, Jan Van de Pol, Louis Van Beurden, Jozef Van der Voort, André Van Den Ackerveken, Aimé Van Laarhoven, Jan Van de Laer, Jan Wijnants, Hugo Weets, Jan Wouters, Willy Wouters, Luc Weets.

Het aantal Poppelse KSA-leden werd zo groot, dat in 1958 besloten werd in Poppel een afzonderlijke bond te starten. Hoe het met die bond verder gegaan is, vind ik in onze bondsbladen niet terug. Iemand van Poppel zal de geschiedenis van die bond moeten schrijven...

Kerstrondes

De eerste vermelding van een kerstronde of kerstviering vind ik in het bondsblad van januari 1954, maar blijkens het verslag van Jos Van Beek waren kerstrondes toen al een traditie. Hier volgt zijn verslag met kleine aanpassingen.

«De vlaggenwijding was voorbij, maar andere activiteiten volgden nog. We moesten onze traditionele kerstronde nog houden. Maar dit jaar werd besloten deze natuurlijk voornamelijk voor onze ouders te houden, maar ook voor het ganse publiek. In koortsachtige gejaagdheid werd alles in gereedheid gebracht, maar spijtig genoeg konden we geen reclame maken. We stonden dan ook verbluft te kijken, toen op maandag, 4 januari 1954 de zaal (allicht de 'Boerenbond' bij de 'Duitse Koer') bijna volliep. We waren vast besloten dit jaar niet te beginnen op 't Weelds uur, maar op het radio-uur. Klokslag 19 uur verscheen E.H. Proost op het podium. Hij hield een korte, gepaste gelegenheidstoespraak, waarin hij de wens uitdrukte dit jaar met de ouders persoonlijk in contact te kunnen komen. Na deze toespraak staken we van wal met onze kerstronde. Het was werkelijk een stemmig onderonsje, dat we doorbrachten samen met onze ouders, om met hen samen de mooie geschiedenis van de verlossing van het mensdom te overwegen. Na het ernstig kerstgebeuren volgde een luimig kerstspel. Hoewel dat zeer vlug en inderhaast was aangeleerd en verscheidene spelers voor de eerste maal op de planken verschenen, was het toch een echt succes. Na dat kerstprogramma begon het bonte-avondprogramma. Vooraf moeten we de samenstellers van harte proficiat wensen, want het was werkelijk prachtig in elkaar gestoken.

Dit programma werd geopend door een preek van een bruine pater, bij gebrek aan een zwarte. Daarna trad onze fanfare voor het eerst in het publiek op. Victor met zijn 'snag' in zijn tong en Victorinneke met haar 'gene founard' waren op hun best. We rekenen erop hen nog meer op het podium te zien verschijnen. En we kennen zeker geen bonte avond zonder onze moppentappers Jos Van der Moeren, Dré Verbeek, Frans Kaaibakkes (Caymax) en Jef Kok. De boer en de conducteur, de lange platte, Jantje en de pruimenboom, Mac Arthur waren allen present. Zelfs grootvaders pijp ontbrak niet. Het voortreffelijkste werd natuurlijk tot op het laatste gehouden en zo kwamen we dan aan de 'zotte' klas. Ik heb al ooit vele zotte klassen gezien, maar de deze was toch de zotste van allemaal. Om te besluiten kwam het extra nummer, het zo lang verwachte 'Had hij het geweten'. Waarlijk, dat waren weer de specialisten in het vak, hoor, die acteurs. Het was wel spijtig van die schoenen, maar met die hiel hebben we toch veel plezier gemaakt. Maar Stans werd toch verzocht betere rekken aan haar fijne nylonkousen te doen.

Wel, jongens, hoe meer wij op de planken komen, hoe beter we het doen. Doe zo voort, hoor, want onder de grote vakantie spelen we weer toneel en we hopen dat we veel meer spelers nodig zullen hebben, opdat iedereen zijn kunst eens zou kunnen tonen in een groot toneelstuk.»

Tijdens de kerstvakantie van 1956-1957 ging de kerstronde door in de gemeentenzaal van Poppel. En de volgende kerstronde was er een van de jongknappen en die had plaats op 3 januari 1958 in de kelders van de Poppelse gemeentenzaal. Op 30 december 1958 vierden de jongknappen hun kerstronde in de parochiezaal 'Boerenbond'. De jongknappenkerstviering 'Vrede op aarde' van 30 december 1959 was een heel speciale, omdat zij extra verzorgd werd door E.H. Jos Van Beek, die in de grote vakantie van 1960 tot priester zou worden gewijd. Dit was zijn laatste grote viering in zijn functie van D.D.J.K.P. (Dienstdoende jongknappenproost). Nogmaals citeer ik hem in het verslag dat hij van deze kerstviering schreef.

Hugo Bax met kindje Jezus

Jos Van Beek met de tweeling Richard
en Aloïs Verheyen

«30 december 1959... een datum die onze jongknappen niet licht zullen vergeten. Kerstronde naar het model van de nieuwe kerstfarde 'Kom, Heer Jezus', uitgegeven door de KSA-Jong-Vlaanderen. Ons opzet: de jongknappen doen inzien dat op die dag Christus in hun leven binnenkwam. Christus is niet een verre persoonlijkheid die ergens in de lucht hangt. Hij bemint ons persoonlijk en komt persoonlijk binnen in het leven van elk van ons.

Jongknappen, gij hebt flink werk geleverd. Dankzij uw inspanningen mogen wij deze kerstviering als geslaagd beschouwen. Maandenlang hebben we er samen aan gewerkt en met een ijver die de leiding, die al zoveel van u verwachtte, verrast deed opkijken. Dit hebt ge nu tenminste zelf eens gedaan: de standen van de vendels, de tekeningen, de vele liedjes en gedichtjes. De jongens van het jongenstehuis danken u voor de gespaarde snoep. De vendelschrijfboeken: verzorgd! Elders zult ge enkele uittreksels vinden. Hetzelfde voor de kerstopstellen... Ten slotte hier een hartelijk proficiat voor de kerstkampioenen (de vendels Mustangs en Texasboys wonnen met slechts twee punten verschil van de Prairiestuivers). ...

Verder: wij danken al degenen die deze prachtige kerstviering mogelijk hebben gemaakt:

- Z.E.H. Bluekens, die ons de liturgische benodigdheden bezorgde;*
- Eerw. Moeder Overste van Hoboken, die ons gratis 22 alben bezorgde;*
- vader Deweerdt voor al het berkenhout;*
- Mit Kuppens-Ooms voor de zaal, de lekkere koffie en haar buitengewone en onbaatzuchtige gastvrijheid;*
- de vogelkundige kring die ons gaarne hielp voor een sprookjesachtige verlichting;*
- E.H. Denijs (achter de schermen) en Louis Cooremans die zorgden voor de begeleiding en de opnamen op band;*
- onze fotograaf, C. Voordeckers;*

22 knapen in witte albes

Mevrouw Deweerdt

Kerstekind door Rik Deweerdt

- onze jongknappenmoeder Mme Deweerdt voor de lekkere vlaaien, de kerstversieringen en de mooie foto, die we van haar hebben mogen nemen;*
 - de dienstmeisjes die ervoor zorgden dat onze koffietassen nooit leeg bleven;*
 - de bondsleiding voor haar treffende en bemoedigende woorden.*
- Zonder de hulp van hen allen – en ik hoop dat ik niemand vergeten heb – was onze kerstviering, zoals ze nu is verlopen, niet mogelijk geweest. Aan hen allen onze hartelijke dank.»*

Voor deze kerstronde had ik op een groot doorzichtig boterpapier een kleurrijke tekening van het kerstekind gemaakt in de vorm van een glasraam, om ze op te stellen met een lamp erachter. Maar ik had plakkaatverf gebruikt en die is grotendeels ondoorzichtig. Dus lieten we de lamp dan maar de voorkant van de schildering beschijnen. De tekening is bewaard gebleven, zij het opgerold en platgedrukt.

Tijdens de kerstvakantie van 1960-1961 was er een kerstfeest voor de hele bond met gebeden, een kerstverhaal, liedjes en koffie met koffiekoeken. De jongknappen hadden voor kerststalsetjes gezorgd en zij speelden een 'creatief spel'. Ook de knapen, jonghernieuwers en leiders traden op. Daarna werd de sfeer losser, er werd een kaartje gelegd en met een woordje van de proost en de vendeluitslag van de jongknappen werd het feest besloten.

Willy Bols en Nico Verdonk

Lekkere koffietafel verzorgd door Mit Ooms

Op de kerstronde van 1961-1962 waren nagenoeg alle talrijk opgekomen leden in uniform. *‘Bij het licht van een flapperende kaars zaten enkele voorlezers die ons inlichtten over de verdeeldheid en het tekort aan liefde onder de mensen. Hiertegenover stelde men het voorbeeld van kerstmis. “The Five Parrots” zorgden voor enkele kerstliederen. Ten slotte kon de stemming wat losser worden en werden er koekjes geknabbeld. Tussendoor waren er trekkingen van de reuzentombola, waarin niet 1 op 5 prijs had, maar 5 op 5. ... Tussen twee trekkingen in zong Jef Verhaeren “White Christmas”. Ook enkele kranige jongknappen waagden het erop en brachten het er goed af. Jammer dat het lokaal niet bijster warm was...’* Zo luidde het verslag van een ‘Lid der Parrots’.

Over de kerstronde van 3 januari 1963 schreef de toenmalige jongknaap Leo Verhaeren: *‘Op 3 januari 1963 werd in de parochiezaal van Sint-Jan door de KSA een kerstronde gehouden. Het begon met een los plezant gedeelte, nl. het tv-nieuws. Daarna begon het ernstig gedeelte, nl. de eigenlijke kerstronde. Dit bestond uit twee delen: de voorbereiding op Kerstmis en Kerstmis zelf. Evangelie of epistel van elk der zondagen van de advent werden voorgelezen. Telkens daarna werd er een strofe gezongen van “Maria die zoude...”. Kerstmis zelf! Het evangelie werd voorgelezen, gevolgd door verschillende kerstnummertjes: liederen, gedichten, verhalen, vertellingen. Zelfs de melodica, de blokfluit en de gitaar zou er bij te pas komen, maar wegens de ijzel dierf Roger Van Gils zijn instrument niet meebrengen. Een weesgegroetje besloot deze schone kerstronde.’* Tot zover het laatste verslag van een kerstronde.

Ouderavonden

De eerste vermelding van een ouderavond vind ik in ‘De Vier Torens’ van de kerstvakantie 1954-1955, waar geschreven staat dat de ouderavond *‘door de al te geringe voorbereiding’* verdaagd moet worden naar de paasvakantie, maar in ‘De Vier Torens’ van die paasvakantie wordt met geen woord meer over een ouderavond gerept.

In de kerstvakantie van 1956-1957 werd er een ouderavond georganiseerd in Poppel en een in Weelde. Al viel in Poppel de opkomst van de ouders ‘s woensdags wat tegen, toch was de stemming er gezellig. Er werden toneeltjes opgevoerd, er werd gezongen en gemusiceerd en lekker gedronken en gegeten. En er werd een tombola gehouden. Iets gelijkaardigs gebeurde de vrijdag daarop in Weelde, waar meer ouders kwamen opdagen en waar ook de gouwleider aanwezig was.

Op 2 januari 1958 verzamelden onze ouders weer, in Weelde. Zij werden er vergast op koffiekoeken en koffie. Een operette in twee bedrijven, ‘Tijl en het Loze Vissertje’ werd opgevoerd. Een troep ‘pinotten en sjarlotten’ bracht het publiek aan het lachen en iemand las een spannend verhaal, ‘Ridder in de orde van Betlehem’, voor. Het hoogtepunt werd gevormd door een zeer gewaardeerde causerie van E.H. Bruyninckx, diocesaan hulpproost van de Chiro.

Op 30 december 1959 speelden de jonghernieuwers op de ouderavond in het zaaltje van slager Kuppens een klucht, 'Het Kalf', die ze op twee dagen en half ingestudeerd hadden, maar waarmee ze meer dan succes, ja zelfs 'suczeven' en 'sucacht' behaalden. Voordien had Willy Bols het bekende 'Marina' gezongen en had Michel Verhoeven mooie nummertjes op zijn accordeon gespeeld, waarna André Havermans op zijn trompet speelde, 'zeker zo goed als Louis Armstrong'. Vervolgens zongen en speelden de knapen en brachten de hernieuwers 'De stomme muzikant', een humoristisch en muzikaal stukje. Ook een film werd er vertoond: de Lourdesreis van de KSA'ers van Tienen. Na 'Het Kalf' werd de avond besloten met een tombola.

Pater Henri Maes

De volgende ouderavond vond plaats in de paasvakantie van 1961. De jonghernieuwers speelden er 'Voetbal-Henkie', met K. Sneyers in de gesmaakte hoofdrol. Er werden nog andere stukjes gespeeld en er werd gezongen en voorgedragen en Pater Maes kwam er spreken.

Op vrijdag, 27 april 1962, werd er alweer een ouderavond gehouden. De opkomst van de ouders viel wat tegen. In een toneeltje werd de twintigjarige geschiedenis van onze bond opgeroepen. Tijdens de pauze werden er dranken en ijs aangeboden, waarna er een luimiger gedeelte kwam. Pas tegen elf uur liep de bijeenkomst ten einde.

Een laatste verslag van een ouderavond vind ik in 'De Heidekrachter' van de paasvakantie van 1963-1964. Ook toen waren er vrij weinig ouders gekomen. Er werd een quiz georganiseerd tussen de ouders en de grotere KSA'ers, gewonnen door de ouders. Er werden broodjes en koffie geserveerd en E.H. Baeten, gowwproost van de gouw Antwerpen, kwam er spreken en er werd gediscussieerd over 'moderne muziek'.

Geldinzamelacties

Pas vanaf 1960 kreeg onze KSA-bond een gemeentelijke subsidie van enkele duizenden frank, maar om de bondskas te spijzen, werden er regelmatig acties ondernomen om geld te verzamelen. De oudste vermelding vind ik in het jubelnummer van 'De Drie Torens': op 15 augustus 1952 was er een 'groot feest' n.a.v. het tienjarig bestaan van onze KSA-Heidekrachten en om het vertrek van pater Vloemans te vieren. Na het feest volgde de trekking van een 'reusachtige tombola met monsterachtige prijzen', waarvan de lotjes 1 BEF kostten. Wegens 'financiële moeilijkheden' zag men zich ook genoodzaakt een 'kleine geldelijke bijdrage' van 20 BEF te vragen.

Het verkopen van de toegangskaartjes voor de verschillende toneelopvoeringen bracht ook telkens flink wat geld in het laatje.

Tot een heel eind in de jaren vijftig van de twintigste eeuw werden er acties ondernomen voor een 'burcht', een eigen KSA-lokaal. Tegen de paasvakantie van 1955 stond er op het speciale bankrekeningnummer van de 'N.V. Burchteffecten' 2.522,- BEF. Men hoopte tegen de grote vakantie 20.000,- BEF te hebben, om met de bouw van de burcht te kunnen beginnen. In 'De Vier Torens' van de grote vakantie van 1955 schrijft Jos Van der Moeren (1933-1994), de 'burchtkassier', dat hij tijdens de 'Olympiade' in Weelde 513,- BEF verdiende aan de drankverkoop, dat de hernieuwerhoofdman Frans Ruts 120,- BEF verdiende door ergens bruin papier te gaan plakken en dat dokter Van Baelen aan twee bezoekende proosten liefst duizend frank schonk voor de burcht. Hij stelde een grote tombola in het vooruitzicht en riep de KSA'ers op frisco te verkopen en zelf geld te sparen. Hij voorzag dat er in de grote vakantie van 1956 tegen de grens een burcht zou staan van ongeveer 16 x 6 meter. Maar de burcht is er nooit gekomen.

Voor de Heidebiekens werd er in de grote vakantie van 1956 een ijzer- en papierslag gehouden en in die van 1957 werden er wafels verkocht (zie bij 'Heidebiekens').

Voor de Poppelse wafelenbak van 1958 en de friscoverkoop van St.-Jan in datzelfde jaar, zie onder 'Heidebiekens'.

Om de lege bondskas terug te vullen, werd er in de paasvakantie van 1959 weer een wafelverkoop georganiseerd, die een nettowinst opleverde van 3.464,- BEF. Hiermee kon de reis naar de goudag in Antwerpen tegen een gunsttarief betaald worden.

Voor de 'minutenslag' van de grote vakantie 1960, zie onder 'Heidebiekens'.

Voor de geldacties van de grote vakantie van 1962, zie 'WEPA'.

De Heidebiekens

In de paasvakantie van 1956 begon de KSA, op voorstel van Pastoor Heymans en met de bezielende inzet van E.H. André Denijs, met een heel eigen werking voor de jongens van de lagere scholen in Weelde. De eerste bedoeling was te tonen dat KSA'ers bereid waren zich positief in te zetten in de parochies, een bedoeling die door de ouders van het jonge volkje zeer gewaardeerd werd. Een bijkomend doel was de lagere scholieren al vertrouwd te maken met de werking van de KSA, zodat zij, eenmaal ingeschreven in het middelbaar onderwijs, gemakkelijker als lid van de KSA konden worden aangeworven. In 1956 noemde men die werking met de lagere schooljeugd: 'Jong Weelde'. In de grote vakantie van 1956 werd de werking van 'Jong Weelde' verder uitgebouwd: op zondag, 15 juli 1956 werd vanop de preekstoel afgekondigd dat de KSA voor de jongens van de lagere school tijdens de vakanties twee namiddagen per week zou organiseren. Er werd in die vakantie ook een ijzer- en papierslag gehouden en met het zo verdiende geld kon er voor de jongens van 'Jong Weelde' een tocht ondernomen worden naar de speeltuin van Hulshout. Naar analogie van de naam van onze KSA-bond, Heidekrachten, noemden wij vanaf de grote vakantie van 1957 de jongens van de lagere scholen van Weelde St.-Michiel en St.-Jan en van St.-Valentinus Poppel die aan de activiteiten wilden deelnemen: Heidebiekens. Om de werking van de Heidebiekens te verduidelijken, citeer ik uit 'De Heidekrachter' van de grote vakantie 1957 hoe het er in St.-Michiel aan toe ging.

«De Heidebiekens zijn ingedeeld in twee grote groepen: Rakkers en Kabouters. De Rakkers zijn jongens van het 5^e tot het 8^e studiejaar en tot de Kabouters behoren de jongens van het 1^e tot het 4^e jaar. Aan het hoofd van elke afdeling staat een KSA'er: voor de Rakkers is dat Rik Deweerdt, Chef-Rakker, en de Kabouters worden aangevoerd door Roby Verdonck, Kabouterhoofdman. Deze KSA'ers staan echter niet alleen voor hun taak. Ze worden bijgestaan door een staf trouwe medewerkers onder hun leiding. Dat waren in St.-Michiel: L. Boeren, M. Vandervoort, J. Verwimp, R. De Bont, F. Hendriks e.a.

Voor de grote spelen deden ze dan verder een beroep op andere KSA'ers. Tot hun eer moet gezegd worden dat al deze jongens met trouwe nauwgezetheid hun taak vervulden.

En hoe ziet er nu zo'n activiteit uit? Een vergadering van dinsdag- of vrijdagnamiddag noemen we 'zwerm': Heidebiekens zwermen. Om twee uur fluit de hoofdmann en is er kringformatie. Daar wordt samen het 'gebed van het Heidebieke' gebeden. Dan geeft de leider een paar puntjes waar ze in de loop van de volgende dagen op te letten hebben. De jongens betuigen daarop hun instemming met een daverend: 'Heidebiekens...zzzoemmm!!!' Dan het spel. Dat was telkens wat anders. Er waren veel pleinspelen, maar ook tochten. Er werd ook toneel gespeeld en regelmatig film gedraaid. Soms werd er verteld en voorgelezen, zodat het geheel aantrekkelijk werd voor de jongens.»

Tijdens die grote vakantie van 1957 trokken de drie Heidebiekens-afdelingen ook op reis. Sint-Valentinus ging met 23 jongens onder leiding van leider Frans Ruts en E.H. Van Beurden naar de Efteling. St.-Michiel en St.-Jan trokken samen naar de speeltuin van Lier. Om die reizen te bekostigen werden er wafels verkocht, 487 pakken of 7.792 wafels. Het duo Jef Verwimp en Felix Hendriks verkocht de indrukwekkende hoeveelheid van 142 pakken! De verkopers werden beloond met een film van Charlie Chaplin.

In de kerstvakantie van 1957-1958 werden aangekochte gezelschapsspelen voor het eerst gebruikt. In St.-Michiel werd een Kerstspel aangeleerd en gespeeld en er werden filmpjes vertoond, o.a. van 'De Dikke en de Dunne' (Oliver Hardy en Stan Laurel). Een 'reizend poppentheater' en een 'grote handelsbeurs' werden in het vooruitzicht gesteld.

In de paasvakantie van 1958 was het 'reizend poppentheater' klaar. Het was een initiatief van E.H. André Denijs, die samen met zijn familie zorgde voor de poppenkast, de decors, de belichting en de poppen. Op zijn kamer in het Klein Seminarie van Hoogstraten schreven Bernard Raaymakers en ik de tekst van 'Jantje Klaas tegen de duivel en het monster', die we instudeerden en repeteerden. Twee geslaagde opvoeringen volgden, de eerste voor de Heidebiekens van St.-Michiel en St.-Jan en een tweede voor die van St.-Valentinus. Dat betekende echter ook het (voorlopig) einde van het poppentheater, want we konden moeilijk hetzelfde stuk blijven opvoeren voor de Heidebiekens en het schrijven enz. van nieuwe stukken eiste al te veel tijd en energie van Ben en mij. Daarbij kwam nog dat ik wegens een verkeersongeval nagenoeg de hele volgende grote vakantie van 1958 in het toen nog nieuwe St.-Elisabethziekenhuis lag. Helaas zijn de poppenkast en de tekst van ons eerste en enige stuk verloren gegaan.

St.-Valentinus kreeg in de grote vakantie van 1958 30 tot 45 Heidebiekens op de zwermen. Het hoogtepunt van hun vakantie was een reis naar Mechelen, waar zij de St.-Romboutstoren beklommen en naar Lier, waar zij de Zimmertoren bezochten en natuurlijk ten slotte de speeltuin. Die reis konden zij betalen van de opbrengst van een wafelenbak, waaraan zij 2.720,- BEF overhielden. Dit is het laatste verslag dat ik bezit van de Poppelse Heidebiekens, want na die grote vakantie organiseerde de Poppelse KSA zich onafhankelijk van Weelde.

In St.-Jan zag de Heidebiekensleiding er in diezelfde vakantie uit als volgt:

Algemeen: François Cornelissen,
Alpinisten: Herman Dries,
Rakkers: F. Geerts,
Kabouters: K. Sneyers,
Rakkers-Para's: André Van Hees,
Kabouters-Apachen: Jef Verhaeren,
Kerels: L. Van Riel.

Om de reis naar Lier te bekostigen, werden er frisco's verkocht en wel 694.

De Heidebiekens van St.-Michiel zwermden vóór het kamp in Bocholt met 25 tot 35 aanwezigen en na dat kamp met 15 tot 25.

Tweemaal zwermde de Heidebiekens van St.-Michiel in de kerstvakantie van 1958-1959. Bij de tweede zwerm waren er veertig Heidebiekens en tien KSA'ers aanwezig bij de filmvoorstelling en het voorlezen. In St.-Jan

verschenen er op de eerste zwerm 33 jongens en op de tweede 19, die na een aflossingskoers in St.-Michiel gingen meegenieten van de film.

In de paasvakantie van 1959 werd er in St.-Michiel driemaal gezwermd. Tijdens de eerste zwerm werd er een film van Charlie Chaplin vertoond en ik vertelde tijdens de twee volgende zwermen verhalen van Chlorophyl, de muis uit de stripverhalen van Raymond Macherot.

Tijdens de grote vakantie van 1959 kwamen voor het eerst de Heidebiekens van heel Weelde samen in het bos van de Baetenheide. In het begin waren er zelfs zgn. statiebieën, Heidebiekens van Weelde-Station. Bij de eerste zwerm bereikten we het recordaantal van tachtig aanwezigen. Die overweldigende opkomst bleef echter niet duren, zodat ten slotte maar ruim dertig Heidebiekens konden deelnemen aan de reis naar Lier. In die vakantie was er ook het gloednieuwe 'schildspel', waarbij twee groepen elkaar bevochten met stoffen ballen aan beide kanten van een afgebakende 'rivier', waarover in het midden een 'brug' aangegeven was. Met prachtige schilden konden de spelers zich beschermen tegen de vijandelijke ballen. Over de brug moest men proberen de vlag van het andere kamp te bemachtigen, zonder 'gedood' en dus uitgeschakeld te worden door ballenwerpers van de tegenpartij. Voor de grote en indrukwekkend beschilderde schilden had weer eens de familie Denijs gezorgd. Voor de allerjongsten werd er een nieuwe afdeling in het leven geroepen: de Kleuters, maar na deze vakantie werd die afdeling opgeheven.

Van de Heidebiekenswerking in de kerstvakantie van 1959-1960 heb ik geen verslag, waarschijnlijk omdat in mijn exemplaar van 'De Heidekrachter' de bladzijden 26 en 27 ontbreken, maar in 'De Heidekrachter' van de paasvakantie van 1960 lees ik dat er, na een vakantie volledige rust, een geheel nieuwe actie op touw werd gezet en dat er twee nieuwe begrippen een naam hadden gekregen:

- 1)Körfke (spreek uit: 'keurfke'): een algemene vergadering van de gehele leiding;
- 2)Haaiboske: de onmiddellijke voorbereiding bij de afzonderlijke geledingen, Rakkers en Kabouters.

In de paasvakantie van 1960 zwermden de Heidebiekens viermaal in St.-Michiel. Robert De Bont vernieuwde de ruilbeurs, die hij liet werken volgens het principe van de beurs van Brussel. Als er bijvoorbeeld 20 victoriaprentjes te verruilen waren tegen artispunten en victoria stond 3 genoteerd en artis 2, dan werd het aantal binnengebrachte victoriaprentjes vermenigvuldigd met drie en gedeeld door twee, wat 30 geeft en de inbrenger van 20 victoriaprentjes dus 30 artispunten kreeg.

De grote vakantie van 1960 was erg regenachtig, zodat er vaak moest worden gezwermd in de parochiezaal, 'Den Boerenbond'. In de gutsende regen moesten er lotjes verkocht worden voor de grote 'minutenslag' (wie kon raden op welke precieze tijd een volledig opgewonden uurwerk stilviel, won het uurwerk). Met de opbrengst daarvan kon een speelfilm gedraaid worden. Voor het eerst kregen een veertigtal Heidebiekens ook een eenvoudig uniformpje. En ik tekende zelfs op stencil een tekenverhaal in dertien afleveringen, zodat wie op alle vergaderingen aanwezig was, een volledig stripverhaal ('De Wonderbie') bezat. De werking werd besloten met de stilaan traditionele reis naar de Lierse speeltuin.

Geen nieuws van de kerstvakantie van 1960-1961. In de paasvakantie van 1961 hadden de eerste twee zwermen weer met slecht weer af te rekenen, maar tijdens de tweede week was het weer gunstiger en op de derde zwerm speelden bijna vijftig Heidebiekens zich in het zweet op de Hoogeindse Bergen. Hoewel in de grote vakantie van 1961 veel gevarieerde activiteiten aangeboden werden, bleef de opkomst van Heidebiekens maar matig. De Rakkers hielden een tocht van een hele dag. Er werden volksspelen georganiseerd en er was een 'reuze-tombola' met 82 prijzen.

In de kerstvakantie van 1961-1962 stond de werking van onze KSA in 't algemeen op een laag pitje, maar in de paasvakantie van 1962 werd er weer normaal gezwermd. In de grote vakantie van 1962, met de WEPA-activiteiten (de viering van het twintigjarig bestaan van onze KSA-bond) en het kamp in Noorderwijk, werd de leiding van de Heidebiekens aangepast: Chef-bie Felix Hendriks, Rakkerhoofdman Karel Sneyers, Kabouterhoofdman Jef Verwimp en beurscommissaris Robert De Bont gaven de leidersfakkels door aan chef-bie Willy Cornelissen, afdelingsleider bij de Rakkers Rob Verdonck en afdelingsleider bij de Kabouters Hugo Van

Gompel. De rakkersleiding kreeg Hugo Bax als eerste en Jean Debaille als tweede assistent. De Kaboutersleiding kreeg drie assistenten: Jacky Van Gils, Luc Verdonck en Willy Bols. Bij de Rakkers werden Willy Van Loon en Corry Hendriks benoemd tot gidsen en bij de Kabouters Jan Van de Pol, Jef Jansen (Kon.-Albertstraat), Ludo Van Der Voort en Gust De Bont. Roger Van Loon werd benoemd tot secretaris-generaal, bijgestaan door Hugo Bax, Jean Debaille en Jacky Van Gils. Het Heibiesecretariaat stelde een 'strijdplan' op: er zou een maandblaadje uitgegeven worden, het secretariaat zou voortaan de ruilbeurs organiseren, het spelmateriaal beheren, financiën, verzekering, inschrijvingen en uitreiking van lidkaarten verzorgen en een verantwoordelijke aanstellen voor het foto-album en overzicht van de dagelijkse gebeurtenissen.

Tijdens de kerstvakantie van 1962-1963 was er een kerstviering waarbij erg veel Heidebiekens aanwezig waren. Ook werd er weer poppenkast gespeeld, nu met een stuk dat geschreven werd door Kabouterhoofdman Hugo Van Gompel: 'De champetter en de spoken', in een ditmaal met steenkolen goed verwarmde zaal. En het Heidebiekensblad 'Heiklokje' verscheen nu niet op vier, maar op acht bladzijden.

Op de 'apotheose-zwerm' van de paasvakantie van 1963 waren 58 Heidebiekens aanwezig. De zwerm startte gewoontegetrouw om twee uur. De Rakkers gingen zich onder leiding van hoofdman Jean amuseren aan het gemeentehuis. De Kabouters bleven op de 'Duitse Koer' waar de vendels streden voor erebrevetten, die zij konden behalen door bepaalde proeven te winnen. Erebrevetten werden er verdiend door de Pompiers, de Lassie's en de Jerommekes. Om kwart over drie werd er gegeten. Om halfvier begon poppenkast 'Heidebieke' met 'De verjaardag van Jan Klaasen', gebracht door Jan, Gust, Willy en assistent Ludo. Vervolgens voerden Jack Van Gils en Hugo Van Gompel het door hen geschreven 'Pierrot bij de meester' op, waarna Willy Bols een zangsolo gaf. Het hoofdprogramma bestond in het poppenkastspel 'De aap op de vlucht', naar een idee van Luc Verdonck geschreven door Hugo Van Gompel. Voor decor en lichtspel zorgde Luc Verdonck, voor het geluid Jack Van Gils en de poppen werden bediend door Willy Bols en Jean Debaille. Een nieuw optreden van de clowns Pierrot en Filou met 'De oliehondfantleeuwkat' volgde en daarna brachten Willy Bols, Luc Verdonck en Frans Wijgerde een 'machtige operatie in schaduwbeelden'. Nog een laatste optreden van de clowns, voor de zwerm besloten werd met de prijsuitreiking aan het winnende vendel en het uitreiken van de erebrevetten.

Elke dinsdag en vrijdag waren er in de grote vakantie van 1963 de traditionele zwermen, behalve op 9 augustus, de dag na de voetbalmatch Weelde-Nederland en een avondspel van de KSA. Op 31 juli hielden de hoofdmannen een verkenningstocht naar de Efteling en op 28 augustus werd de werking bekroond met een vakantiereis naar Lier en Kasterlee. Voor de middag ging het naar de speeltuin in Lier en na het middageten reden ze naar Kasterlee voor een groot bosspel en de bekendmaking van de vendeluitslag: de Pompiers waren de eindwinnaars.

Van wat er verder nog op het gebied van de Heidebiekens gebeurd is, vind ik niets meer.

WEPA: viering van het twintigjarig bestaan

Op bijzonder grootse wijze vierden wij in de grote vakantie van 1962 het twintigjarig bestaan van onze bond. Ik citeer hieronder enkele uittreksels uit de reportage die ik als achttienjarige er in die tijd over schreef.

«Ontstaan.

Op een Heibiekörf (vergadering voor de leidende figuren bij onze Heidebiekens) werd het probleem van het twintigjarig bestaan van de KSA-Heidekrachten nogmaals op tafel geworpen. Ook het toeval speelde zijn rol: op de tv had E.H. Vaernewijck een reportage gezien over een veertiendaagse jeugdcross in Itegem. Waarom zouden ook wij zoiets niet durven aanvatten? Maar veertien dagen was toch wat lang. Daarom werd de jeugdcross ingekort tot op drie dagen. U ziet: het oorspronkelijke plan was: een jeugdcross en niets meer, om zo de Weeldse jeugd een revelatie te bezorgen en zo het twintigjarig bestaan van onze KSA te vieren.

Nu moest het kind nog een naam krijgen! Dat gebeurde op deze zelfde eerste vergadering. Verschillende voorstellen werden gedaan, o.a. JEPA (= **Jeugd Paraat**), tot onze knapenproost (E.H. Roger Vaernewijck) op het illustere woord WEPA (= **Weelde Paraat**) kwam. Aan hem de eer voor de vinding van deze klinkende naam. Van in het begin werd deze WEPA-actie geweldig groots opgevat: Weelde zou werkelijk eens op zijn kop gezet worden!...

Eerste voorbereidselen.

Zeer spoedig begreep de leiding van KSA en Heidebiekens dat deze WEPA geen katje was om zonder handschoenen aan te vatten, dat zij er niet tegen zouden zijn opgewassen, ook niet met hun daverende goede wil. Men besloot bijgevolg dat zo spoedig mogelijk enkele grotere en bekwame mensen dienden aangesproken te worden, liefst ouders van KSA'ers of oud-leden van de beweging in Weelde. Aangesproken werden, tijdens of kort na de kerstvakantie 1961-1962: René Verdonck, Piet Verdonck, Jérôme Vermeulen, Corneel Verstraelen, René Van Gils. Een eerste vergadering werd belegd. De bedoeling daarvan was: de werkcomités samenstellen, waarvan ieder van deze mensen een voorzitter zou zijn, en een algemene voorzitter aanstellen. In dit opzicht mislukte deze vergadering. Wel werd er van alles besproken, maar het hoger genoemde doel werd niet bereikt. Dat gebeurde op de volgende vergadering. Bij stemming werd René Verdonck tot algemene voorzitter en tot voorzitter van het sportcomité verkozen, Piet Verdonck: voorzitter van het contactcomité (firma's enz. ...), René Van Gils: voorzitter van het ontspanningscomité, Corneel Verstraelen: voorzitter van het comité materiaal, Jérôme Vermeulen: secretaris-penningmeester. Deze mensen zelf legden er de nadruk op dat zij slechts zouden zorgen voor de materiële kant van de WEPA en dat zij slechts in dienst zouden staan van de KSA, d.w.z. dat zij zich steeds zouden neerleggen bij de beslissingen van de KSA-leiding en zich steeds zouden schikken naar haar wil. Deze voorzitters zouden dan in hun comité andere mensen inschakelen en elk afzonderlijk werken, maar toch voor hetzelfde doel: WEPA, voor de viering van het twintigjarig bestaan van KSA-Heidekrachten in Weelde. De ene bijeenkomst volgde op de andere. Stilaan kreeg het plan WEPA vastere vorm. Deze eerste voorbereidselen waren van die aard, dat tegen de grote vakantie 1962 alles klaar was om het grootse werk aan te vatten.

Voorbereiding.

Wat de eigenlijke WEPA-dagen voorafging was deels een strenge voorbereiding en deels een fantastische reclame.

Beginnen we met de reclameactie. Zij was waarlijk uniek en zou Weelde inderdaad op zijn kop zetten. Met de WEPA-dagen was er voorzeker niemand in heel Weelde die niet wist wat WEPA was. Reeds de tweede week van de grote vakantie startte men, namelijk met de actie 'flessen en glas'. Meer dan een week lang haalden de Heidekrachters met paard of tractor en wagen al wat oud glas was uit Weelde weg. De oude gendarmerie in de Singel (waar nu, in 2014, de bejaardenhuizen staan) werd volgestapeld met flessen en glas. Waar sommigen aanvankelijk meenden dat deze actie een tegenvaller zou worden, werd zij integendeel een knalsucces. Inderdaad, de mensen van Weelde waren blij van hun oude rommel af te zijn. Beeld u in: 7 kamers vol flessen en dan nog een kamer tot op heuphoogte vol scherven. Bijna 800 Wenneker-jeneverflessen, een massa nog courante flessen (voor meer dan 2.000,- BEF!), samen meer dan 12.000 stuks. Wij danken hier de mensen die zo bereidwillig hun paard of tractor en wagen in dienst van WEPA stelden: de familie Hendrixx, de familie Van den Eynde (Weelde-Station) en de familie Bax (Meir). Ook verscheidene KSA'ers verdienen hier een pluim, vooral Felix Hendrixx en André Van Loon: dat waren de mannen die er altijd bij waren! De actie werd zo'n overrompeling, dat op heel wat plaatsen de flessen niet meer vóór de WEPA-dagen konden worden opgehaald.

Twee weken na het begin van de actie 'flessen en glas' nam de tegelactie een aanvang. Deze tegels zijn een idee van Piet Verdonck. Er waren vier verschillende tegels, elk in twee formaten, de kleine 7,5 x 7,5 cm, de grote 15 x 15 cm. Het waren ceramiektegels met tekeningen van WEPA erop en de tegels konden opgehangen worden. De tekeningen zelf waren van de hand van Rik Deweerdt. Ook met deze actie vreesde men geen geluk te zullen hebben. En inderdaad, van de eerste tweehonderd tegels, die bestemd waren om aan onze oud-leden te

verkopen, kreeg men slechts een twintigtal stuks aan de man. Maar toch werd ook deze tegelactie een overweldigend succes. Op één namiddag werden alle tegels die overbleven van die tweehonderd, verkocht. Een nieuwe bestelling van 210 tegels werd gedaan. Ook deze werden alle verkocht, op 39, meest onduidelijke en dus onverkoopwaardige tegels na. De winsten van deze tegelactie waren zo,

- 1) dat de 410 kleine tegels konden worden afbetaald,
- 2) dat de 250 grote tegels, bestemd voor de jeugdcross van zondag 5 augustus 1962 ook alle konden worden afbetaald,
- 3) dat er nog een mooie som overschoot.

Felix Hendriks, hernieuwer- en jonghernieuwerhoofdman en chefbie, verkocht 74 tegeltjes en Hugo Bax zelfs 93. Intussen verscheen er elke week een bericht of een advertentie in het Berichtenblad, werd in de kranten de aandacht op WEPA gericht en werden een tachtigtal affiches gedrukt en verspreid over Weelde en omliggende gemeenten. Tijdens elke KSA-activiteit, tijdens elke Heibiezworm werd de aandacht op de WEPA getrokken. Men mag ervan overtuigd zijn dat nooit in Weelde voor een feest zo'n reclame werd gemaakt. Deze reclame speelde een niet te onderschatten rol in het succes van de WEPA.

Nu wat de intense voorbereiding betreft. Zoals wij vroeger al zeiden, was het oorspronkelijke plan voor de WEPA: een driedaagse cross. Dus: drie ritten opgevat zoals in de Ronde van Frankrijk, met een algemeen en een puntenklassement. Spoedig werd echter van dat plan afgezien, omdat er nergens iets KSA- of Heibieachtigs aan was. Besloten werd van de eerste dag een KSA-activiteit te maken. Hiervoor was echter de medewerking nodig van andere bonden. Daarom werden de bondsleiders van Merksplas, Beerse, Baarle-Hertog, Zondereigen en van het Klein College te Turnhout persoonlijk bezocht en allen gaven hun toestemming. Van de tweede WEPA-dag wou men een Heibiezworm op grote schaal maken: 's voormiddags volksspelen voor de kinderen van Weelde van 8 tot 14 jaar, 's namiddags voor de groteren. Deze twee dagen werden hoofdzakelijk door de KSA- en Heibieleiding voorbereid.

Maar het was vooral de derde WEPA-dag, de zondag, die diende voorbereid te worden. Men zag in dat alleen de jeugdcross de mensen niet voldoende zou interesseren. Daarom werd 's avonds een ontspanningsprogramma voorzien: crochet, fanfare... Veel meer voorstellen werden er niet gedaan. De verrassing was daarom des te groter, toen op de volgende vergadering het ontspanningscomité met een volledig afgewerkt programma voor de pinnen kwam. En of het goed was, weten we! Gefeliciteerd, René Van Gils, Louis Vinckx en Frans Caymax! Ook het comité-materiaal kreeg nu zijn werk: afspanningen, gele truien, borstnummers, bekens, enz. ... Vooral Corneel Verstraelen verzette hier het werk. Hij zorgde ook voor de geluidsinstallatie en het licht. Het crossprogramma werd het laatst van al op punt gesteld. Hier was het René Verdonck die zijn bekwaamheden aan de dag legde. De sprintnummers en de lange-afstandsproeven werden voorbereid. De afstanden werden afgemeten enz. ... De cross zelf vergde niet zoveel voorbereiding als bv. het ontspanningsgedeelte, maar op de laatste WEPA-dag werd van de inrichters een grote behendigheid en een vlot verloop gevraagd. Toch moest er ook heel wat gedaan worden om de cross, vooral de lange afstanden, plechtigheid bij te zetten: kleedlokaal, bezemwagen, afgrendeling van de Koning-Albertstraat...

Ondertussen kregen onze proosten ook werk. Inderdaad, er werd voorgesteld de feestelijkheden van zondag in te zetten met een openluchtmis aan het gemeentehuis. Dat had men spoedig voor elkaar. Na deze mis zou een feestzitting in de feestzaal van het gemeentehuis plaatsvinden.

Een moeilijkheid was nog: welke brouwer zou schenken? Daar het eerder voordelig is meerdere brouwers te vragen, werd aan allen een brief gestuurd met de voorwaarden. Wie aan alle voorwaarden voldeed en bovendien de hoogste som als steun bood, zou aangenomen worden. Het werd Jef Van Heyst en we hebben van hem niet te klagen gehad.

Ook voor roomijs en frieten werd gezorgd. Al deze zaken werden vooral door Piet Verdonck geregeld. Hij zorgde tevens voor een kiosk.

Stilaan zag men nu wat er allemaal nodig zou zijn. Aan Jérôme Vermeulen werd dan opgedragen om aan de rijkswacht en aan het gemeentebestuur te schrijven voor het afgrendelen van de Koning-Albertstraat en het gebruik van de terreinen en lokalen van het gemeentehuis. Ook zorgde hij voor de verzekering.

Voortdurend kwamen van alle kanten prijzen binnen en geldelijke steun. Kortom, de voorbereidingen voor de WEPA waren klaar!

De WEPA-dagen zelf.

1. Vrijdag, 3 augustus 1962.

Waar vijf bonden verwacht werden, zagen Beerse en Merksplas om een tot nu toe duistere reden niet om. Baarle-Zondereigen zond 18 man, Klein College Turnhout 35 en Weelde zelf was schitterend vertegenwoordigd door meer dan 50 man.

Om 9.30 uur kwamen allen aan de meisjesschool van St.-Michiel samen en stipt om 10 voor 10 vertrokken allen naar de hun aangewezen plaats, om op te marcheren naar het gemeentehuis. Kwart over tien vertrokken Heidekrachten Weelde vanaf de Hegge en Turnhout vanaf het Moleneinde. Twintig over tien marcheerde Baarle-Zondereigen op vanuit de Singel.

Met vlaggen en pennoenen voorop kwamen de drie groepen zingend en in marsorde samen aan het gemeentehuis aan. Een plechtige openingsformatie volgde met het hijsen van de vlag en uitleg van het motto WEPA-Weelde Paraat. En Weelde zou paraat staan, vooral 's namiddags.

Om 12.30 startte het grote WEPA-dorpsspel. Zeven groepen van jongknapen, vijf groepen knapen en één groep hernieuwers en jonghernieuwers vertrokken om Weelde in alle richtingen te doorkruisen en hun opdrachten te vervullen. Overal zag men groepjes KSA'ers lopen: in de Hegge en de Singel, in de Meir en de Gemeentelaan, in de Leemputten, het Laar en de Melkerijstraat, in de Koning-Albertstraat, de Kerkstraat, enz., enz. ... Het werd een echte KSA-dag, de eerste WEPA-dag.

Om 4.30: plechtige slotformatie met het neerlaten van de vlag en het uitreiken van de WEPA-wimpel aan de bond die het best gepresteerd had. Dat was ongetwijfeld de bond van het Klein College te Turnhout: allen in piekfijn uniform, keurig marcheren, stijlvolle houding de hele dag door! Proficiat voor die kranige mannen. Weelde en Baarle-Zondereigen kwamen samen op de tweede plaats: ook zij hadden flink hun best gedaan. Tijdens de slotformatie werd tevens als blijk van dank en als herinnering een grote WEPA-tegel geschonken aan elke bond.

Even later was de eerste WEPA-dag ten einde. Het was op zichzelf een mooie dag, maar tevens was het een flinke propaganda voor de zondag.

2. Zaterdag, 4 augustus 1962.

Een dag bestemd voor de Weeldse jeugd. Zowat een honderd deelnemertjes waren 's voormiddags aanwezig. In negen groepen werden zij verdeeld. Elke groep nam deel aan negen volksspelen. De winnende groepen van elke categorie (er waren er drie: 5-8 jaar, 9-11 jaar en 12-14 jaar) zouden 's namiddags aan de parochiezaal van St.-Michiel een individuele proef doen. De winnaars kregen prijzen zoals ballen en peperkoeken.

's Namiddags waren er eveneens volksspelen voor de jongens van 14 tot 18 jaar. Hier was, zoals te verwachten viel, heel wat minder belangstelling: een twintig man. Toch werd het er heel gezellig: volksspelen als duizendpoot, zaklopen, flessenvullen e.a. zorgden voor heel wat pret. Ook hier werden prijzen als ballen en peperkoeken gegeven.

Om 4 uur: vertoning van de prachtige film 'Te voet, te paard en per Spoutnik' (een Franse zwart-wit-filmkomedie uit 1958, van Jean Dréville: 'À pied, à cheval et en Spoutnik'), zowel voor jongens als voor meisjes. Zowat tweehonderd jeugdige zielen genoten van deze film in de parochiezaal van St.-Jan.

En alweer was een prachtige WEPA-dag ten einde. Alleen de zondag, de slotdag, de apotheose, moest nog komen.

3.Zondag, 5 augustus 1962.

Deze dag begon eerder droevig, want tijdens de verzorgde en mooie openluchtmis aan het gemeentehuis was het koud en nat. Toch waren er heel wat mishoorders. Terwijl E.H. Segers, bondsproost, de mis las, zorgde E.H. Vaernewijck voor de miscommentaar. Prachtige psalmgezangen van ons KSA-koor luisterden de H. Mis op.

Vervolgens: feestzitting in het bijzijn van de heren burgemeesters van Weelde en Baarle-Nassau, de schepenen en het gemeentebestuur van Weelde, de Z.E.H. pastoor Heymans en talloze Eerwaarde Heren, zoals E.H. Denijs, oud-bondsproost, E.P. Vloemans, medestichter van onze KSA, E.H. Van Beek, E.P. Maes, E.P. Hendriks enz. ... benevens nog vele hooggeplaatste personen alsmede de heren voorzitters van de WEPA-comités. Vergeten wij niet te vermelden: de heer Guido Manderveld, vertegenwoordiger van de gouw. Feestredes en dankbetuigingen van onze bondsleider, onze bondsproost en de heer Manderveld. Na nog tal van felicitaties werd deze feestzitting beëindigd. Intussen was de lucht opgeklaard en zorgde de zon voor een weldoende warmte.

Om twee uur: jeugdcross. Onder een flinke belangstelling volbrachten 134 deelnemers hun sprintnummers en lange afstanden. Na de sprintnummers bestegen de onderscheiden winnaars het ereschavot en aan de laureaten van de hoogste drie categorieën werd door de heer burgemeester van Weelde de gele WEPA-trui overhandigd. De eindoverwinnaars waren echter pas bekend na de lange-afstandscross. De uitslag:

1)Eerste categorie: 5-8 j.: 50 en 300 m:

1.Abbeel Bernard (Ravels)

2.Leemans Ivo (Weelde)

2)Tweede categorie: 9-11 j.: 50 en 450 m:

1.Abbeel Emiel (Ravels)

2.Van Gils Roger (Weelde)

3)Derde categorie: 12-14 j.: 50 en 600 m:

1.Sprangers Ludo (Ravels)

2.Debaille Jean (Weelde)

4)Vierde categorie: 15-16 j.: 80 m en 2 km:

1.Cornelissen Willy (Ravels)

2.Mertens René (Ravels)

5)Vijfde categorie: 17-18 j.: 100 m en 3 km:

1.Cornelissen Willy (Weelde)

2.Luyten Willy (Weelde)

6)Zesde categorie: 19 j. en ouder: 100 m en 5 km:

1.Ooms Marcel (Arendonk)

2.Claessen Jos (Arendonk) en Van Tilburg Harry (Baarle-Hertog)

De prijsuitreiking volgde: de winnaars verschenen op het podium en ontvingen uit de handen van de heer burgemeester bloemen, bekens, prijzen en desgevallend gele trui. Alle deelnemers kregen een WEPA-tegel.

De namiddag werd luister bijgezet door de fanfare van Weelde en reclamewagens.

Om acht uur startte de ontspanningsavond met een machtig optreden van de Chirogroep 'Het Lioen' van Turnhout. Zij marcheerden op door de Koning-Albertstraat om het volk te lokken. Het loonde de moeite: de turnkring 'Kracht en Zwier' en 'Het Lioen' wisselden elkaar af. Het was werkelijk groots.

Dan kwam de zangwedstrijd, de crochet. Wegens ziekte konden onze clowns 'Sjarel en Jef' niet optreden, maar zij werden schitterend vervangen, zelfs een goochelaar was er en geen beginnening! De uitslag van de crochet, die betwist werd tussen winnaars van verschillende andere zangwedstrijden:

1.Jos Van Riel (Poppel)

2.Denise D'Hondt en Frieda Snels (beiden van Ravels)

4.Louis Van Beurden (Poppel)

5.Frans Van Hees en Anny Van Loon (beiden van Weelde)

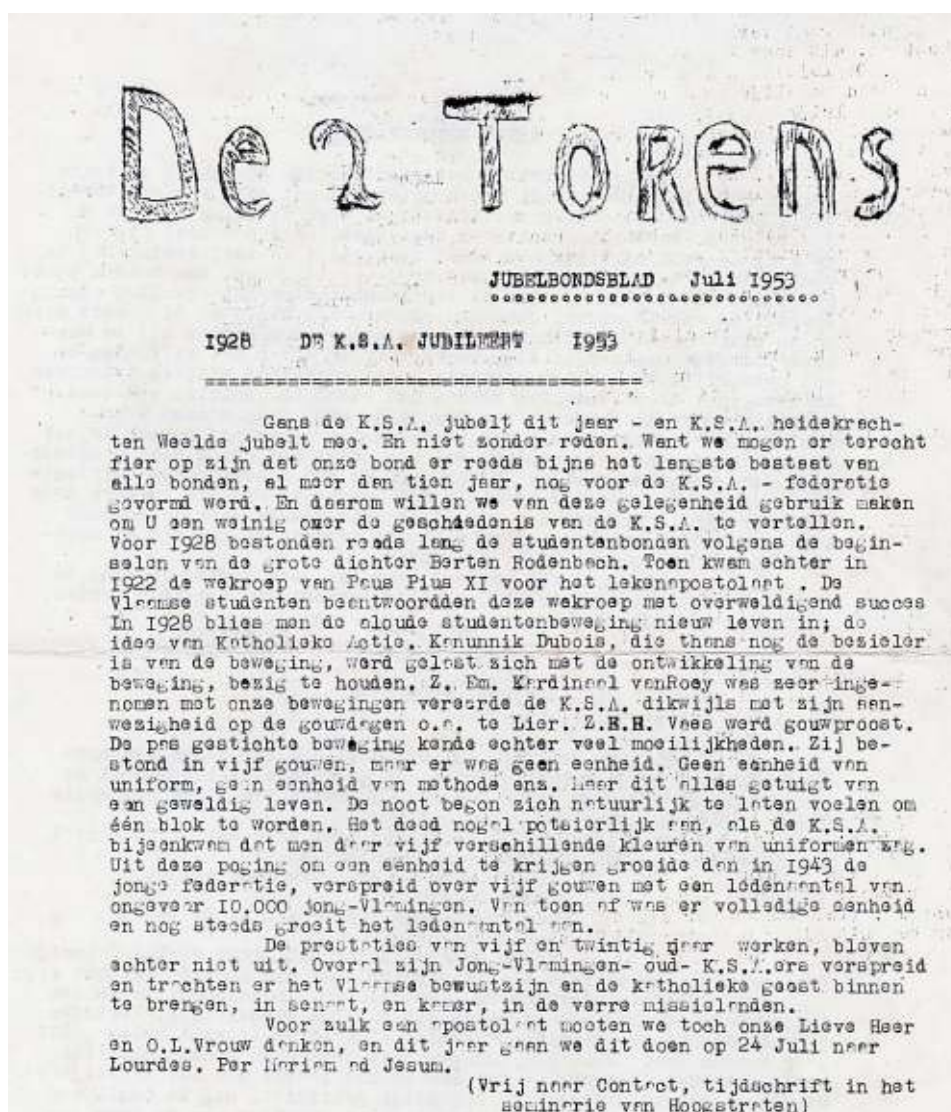
Tevens zorgde het Oberbayernorkest van Weelde voor een gezellige stemming.

Na de crochet werden de winnende nummers van de steunkaarten getrokken. Het einde naderde en om middernacht werd de avond als beëindigd beschouwd.

Deze dag werden er meer dan 700 steunkaarten verkocht, maar er waren meer aanwezigen: tijdens de crochet was er zeker duizend man. Het was een overrompeling. Nee, zo'n succes had niemand verwacht!»

Het bondsblad

Vermoedelijk werd er al vrij vroeg, vanaf 1943, met een zekere regelmaat een bondsblad gepubliceerd, waarin verslagen van activiteiten, resultaten van prijsvragen, sportuitslagen, adressen, verhalen en gedichten, brieven van leden en oud-leden, leiders- en proostenwoordjes e.d.m. werden afgedrukt. Even vermoedelijk verscheen dat bondsblad telkens na de vakanties en droeg het de naam 'De drie Torens' (genoemd naar de drie Weeldse parochies). Dat alles leid ik af uit het 'jubelnummer' waarin de viering van het tienjarig bestaan van de bond wordt aangekondigd: op 15 augustus 1952. Dat bondsblad vermeldt op de titelpagina dat het nummer 25 van de 9^e jaargang is. Speciaal aan dat 'jubelnummer' is dat het als enige bondsblad ooit bij een drukker, nl. F. & J. De Kinderen in Ravels, gedrukt werd. Alle latere en waarschijnlijk ook alle vroegere bondsbladen werden door KSA'ers zelf gestencild.

Voorblad "De Twee Torens"

In 1953 veranderde de naam in 'De twee Torens' (allicht zonder de parochie O.L.V. van de Rozenkrans van Weelde-Station). Het volgende jaar werd het 'De vier Torens', van St.-Michiel, St.-Jan, O.L.V. van de Rozenkrans en St.-Valentinus van Poppel. Vanaf de grote vakantie van 1957 heette het bondsblad 'De Heidekrachter', naar de naam van de bond, Heidekrachten.

Zeker vanaf de kerstvakantie van 1954 verscheen het bondsblad na elke vakantie, dus driemaal per jaar. Van dat jaar dateert ook een speciale, gedrukte voor- en achterbladzijde, van de paasvakantie 1954 tot en met de paasvakantie van 1956, dus zes nummers.

Voorbladen van "De Vier Torens" van januari en Pasen 1954

Op de voorkant prijkte een hout- of linoleumsnede met het silhouet van onze vier torens, waarboven de KSA-vlag wappert onder de leuze: 'Ons aller handen één vuist!' Op de vlag zien we het chiroteken naast Christus en een KSA'er en het opschrift 'KSA WEELDE'. Op de achterbladzijde stond een rond embleem met de tekst 'HEIDEKRACHTEN KSA WEELDE' rond een chiroteken. Het bondsblad van de grote vakantie van 1956 kreeg een gestencilde tekening als voorpagina met een leeuwen- en een chirovlag aan één vlaggenmast en errond de leuze 'Hoog waait de vlag'.

Verschillende voorbladen: v.l.n.r. Leeuw – en Chirovlag, chiro over de vier torens en een KSA'er

Ook met Kerstmis 1956-1957 en Pasen 1957 prijkte een gestencilde tekening op de voorpagina: een grote chiro over de vier torens. Een laatste gestencilde tekening, op een roze voorpagina kreeg de eerste 'De Heidekrachter' van de grote vakantie van 1957, met een getekende KSA'er. Vanaf de kerstvakantie van 1957-1958 tot en met die van 1958-1959 zitten de gestencilde bladzijden in een gele, gedrukte omslag met op de voorzijde een wuivende KSA'er. Vanaf Pasen 1959 tot en met Pasen 1961 staat er op eenzelfde gele omslag een KSA'er in een geef-acht-houding met een zwaard omgekeerd in zijn rechterhand en de punt voor zijn rechtervoet. Vanaf de grote vakantie van 1961 tot en met Pasen 1962 staat er de tekening van een tent met een chirovlag in vogelperspectief en de leuze 'kamp moet trouw' op de gele omslag en ook het lettertype is gewijzigd. Vanaf de grote vakantie van 1962 tot en met Pasen 1964 is de omslag groen en staat er een gedrukte tekening van een stappende en gerugzakte KSA'er op de voorpagina en weer is het lettertype gewijzigd.

De redactie was tot en met de paasvakantie van 1954 in handen van Jos Van Beek. Vanaf de grote vakantie van 1954 tot en met de grote vakantie van 1958 was Roger Vaernewijck redacteur, in de grote vakantie van 1955 bijgestaan door Frans Ruts.

Voorbladen met een wuivend KSA-lid, chirovlag boven tent en een marcherende KSA'er.

Vanaf de kerstvakantie van 1957-1958 werd hij bijgestaan door Rik Deweerdt, in de paasvakantie van 1958 ook door Jan Mercelis en Jean Debaille. Vanaf de kerstvakantie van 1958-1959 was Rik Deweerdt de redacteur van 'De Heidekrachter', nog bijgestaan door Roger Vaernewijck en vanaf de paasvakantie van 1959 door Jean Debaille. Rik Deweerdt bleef in de functie van redacteur tot en met de grote vakantie van 1963. Van het laatste nummer van 'De Heidekrachter', dat van de kerstvakantie van 1963-1964 was Jef Verhaeren de redacteur. Sinds de paasvakantie van 1958 noemde de redactie zich 'Het Klaverblad', sinds de kerstvakantie van 1960-1961 '(De) Jimmy' en in het allerlaatste bondsblad (kerstvakantie 1963-1964) 'Jerry'.

Met tekeningen en versieringen in de marges (bepaald geen sinecure met de metalen stift op de zo gemakkelijk stukscheurende wassen stencils op carbonpapier en een glazen plaat!) werd het bondsblad vooral vanaf januari 1954 opgesmukt, eerst door Victor Geenen, tot en met het bondsblad van Pasen 1956. Vanaf de grote vakantie van 1956 tot en met de paasvakantie van 1957 tekende, als ik mij niet vergis, Roger Vaernewijck en vanaf de grote vakantie van 1957 tot en met de grote vakantie van 1963 was Rik Deweerdt de huistekenaar, regelmatig bijgestaan door Jean Debaille en Jacky Van Gils, die ook de tekenaar was in 'De Heidekrachter' van de paasvakantie van 1963-1964.

Wie het bondsblad vóór de grote vakantie van 1957 typte, kon ik niet achterhalen. Vanaf dan heeft de met tien vingers en dus professioneel snel typende René Verdonck, vader van de KSA'ers Rob en Luc, vele afleveringen getypt, zeker tot en met het bondsblad van de kerstvakantie van 1959-1960, waarna ikzelf minstens één nummer met vier vingers getypt heb. Vrij snel daarna werd Roger Van Loon onze vaste 'tienvingerige' typist. Het laatste nummer is getypt door Willy Cornelissen.

De schrijvers van de artikelen waren in de eerste plaats de proosten, die met veel inzet de christelijke waarden en levensstijl aanprezen. Ook de leiding en de redactie namen heel wat artikelen voor hun rekening. Verder werd ook op de 'gewone' leden een beroep gedaan om verslagen van activiteiten te schrijven. Regelmatig schreven oud-leden een brief of een artikel. Ook ouders of andere buitenstaanders schreven bij gelegenheid wel eens een tekst. Af en toe werden teksten uit andere publicaties overgenomen.

Wat de inhoud betreft, overwegen de verslagen van alle mogelijke activiteiten, al begon haast elk nummer met een woord van een proost, de bondsleider en de redactie. Meestal kwamen de verschillende afdelingen of bannen aan bod, met een tekst van hun eigen proost en hoofdman en verslagen van hun eigen activiteiten. Vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw verschenen er regelmatig ook ledenlijsten met adressen en ontstond er een vrij drukke briefwisseling, vooral onder de leiding en de proosten, omdat die voor vele weken van elkaar gescheiden waren op verschillende schoolinternaten. Vaak werden er ook prijsvragen per ban opgegeven en enkele malen verschenen er artikelen of verhalen die niet rechtstreeks met de werking van de bond of de KSA in het algemeen te maken hadden: zo schreef een zekere 'Souffleur X' in 1954 over 'De gemeenteschool' en 'De vacantie'. In 1955 en 1956 verscheen de vervolgserie 'Leuven zegt neen', over het katholieke verzet tegen de Wet-Collard. Vanaf Pasen 1958 tot en met de grote vakantie van 1960 liet ik onder het pseudoniem 'Pol Patrick' (geïnspireerd op de naam van de vader van Hugo Van Gompel en op die van zijn jongere broer, de nu welbekende VTM-reporter) de vervolgserie 'De avonturen van Johan' verschijnen, een avonturenverhaal dat losjes en bij het begin behoorlijk plagierend het stripverhaal 'De fantastische avonturen van Corentin' van Paul Cuvelier navertelde. In 'De Heidekrachter' van de kerstvakantie van 1960-1961, van de paasvakantie van 1961 en in die van de grote vakantie van 1961 verscheen een artikelenreeks van oud-KSA'er Willy De Bont over de legerdienst. En in de eerste twee nummers van 1963 verscheen van de hand van E.H. Roger Vaernewijck de vlamme artikelenreeks 'Zonder titel...' over het wezen van de christelijke godsdienst.

Leiding en leden

De werking en het succes van de bond waren hoofdzakelijk afhankelijk van de bekwaamheid en de inzet van de leiding. Drieëntwintig jaar lang hebben Weeldse en Poppelse jongens en jongemannen belangeloos nagenoeg hun volledige vrije tijd opgeofferd en het beste van zichzelf gegeven in dienst van de studerende jeugd. Schier ontelbaar waren de vergaderingen, voorbereidingen en activiteiten. Zij deden dat omdat zij doordeesemd waren van de christelijk-katholieke geest: getuigen daarvan zijn de ontelbare oproepende teksten in het bondsblad en het feit dat zoveel leiders priester en proost werden, aan een priesterlijke opleiding begonnen of er langdurig over dachten eraan te beginnen. Maar zij deden het natuurlijk ook graag, omdat zij genoten van de kameraadschappelijke sfeer in de bond en van het plezier dat zij hadden aan de vele vriendschappelijke contacten en de vele dankbare reacties van hun leden en de ouders van hun leden.

Hieronder geef ik zo getrouw mogelijk de namen en functies van de proosten en leiders. Helaas vond ik pas vanaf ongeveer 1954 vrij volledige lijsten. Jong als wij waren, leefden wij in de overmoedige veronderstelling dat wat wij toen wisten, niet vergeten kon worden en wij verzuimden het zoveel mogelijk namen, data en feiten nauwkeurig voor het nageslacht te noteren.

Leiding

1. Proosten

Bondsproosten

E.H. Jozef Fransen: 1942-1946

E.P. Louis Vloemans: 1948-1952

E.H. André Denijs: 1954-1956

E.H. Jan Segers: 1957-1965

Jongknappenproosten

E.H. Van Beurden (vanaf de kerstvakantie van 1954-1955)

E.H. Segers (vanaf de grote vakantie 1956)

E.H. Jos Van Beek (vanaf Pasen 1957)

Knapenproosten

E.H. Jan Segers (vanaf Pasen 1954)

E.H. Dierckx (vanaf de kerstvakantie van 1954-1955)

E.H. Segers (vanaf Pasen 1957)

E.H. Van Beurden (vanaf de grote vakantie van 1957)

E.H. F. Ruts (vanaf de grote vakantie 1958)

E.H. Roger Vaernewijck (vanaf de kerstvakantie van 1959-1960)

Jonghernieuwerproosten

E.H. Segers (vanaf de kerstvakantie van 1954-1955)

Hernieuwerproosten

E.H. Van Beurden (vanaf Pasen 1957)

E.H. Segers (vanaf Pasen 1958)

2. Leiders

Bondsleiders

Louis Vloemans (vanaf 1942)

Jos Van Beek (vanaf 1953)

Roger Vaernewijck (vanaf 1955)

Aloïs Vinckx (vanaf 1957)

Frans Van Hees (vanaf 1959)

Rik Deweerdt (vanaf 1961)

Jongknapenleiders

Jan Mercelis (vanaf Pasen 1954)

Aloïs Ruts (vanaf 1955)

Jan Mercelis (vanaf 1956)

Jef Verwimp (vanaf de grote vakantie van 1957)

Rik Deweerdt (vanaf Pasen 1959)

Felix Hendriks (vanaf Pasen 1960)

Roger Van Loon (vanaf de kerstvakantie van 1961-1962)

Hugo Bax (vanaf de grote vakantie van 1963)

Hulpjongknapenleiders

Aloïs Ruts (vanaf 1954)

Jef Verwimp (vanaf Pasen 1957)

Rik Deweerdt (vanaf Pasen 1958)

Knapenleiders

Roger Vaernewijck (vanaf 1954)

Frans Van Hees (vanaf Pasen 1957)

Frans Heylen (vanaf de grote vakantie van 1958)

Jef Verwimp (vanaf Pasen 1959)

François Cornelissen (vanaf de kerstvakantie van 1959-1960)

Jacky Van Gils (vanaf de grote vakantie van 1963)

Hulpknapenleiders

André Van Beurden (vanaf 1954)

Frans Heylen (vanaf Pasen 1958)

Jonghernieuwerleiders

Rik Ruts (vanaf 1954)
Guido Gouwy (vanaf 1955)
Jan Mercelis (vanaf de grote vakantie van 1958)
Ben Raaymakers (vanaf Pasen 1959)

Hulpjonghernieuwerleiders

Jan Mercelis (vanaf Pasen 1959)

Hernieuwerleiders

Frans Ruts (vanaf 1954)
Aloïs Vinckx (vanaf 1956)
André Van Beurden (vanaf Pasen 1957)
Jan Mercelis (vanaf de kerstvakantie van 1957-1958)
Karel Bols (vanaf Pasen 1960)
Felix Hendriks (vanaf de kerstvakantie van 1961-1962)
Jef Verhaeren (vanaf de grote vakantie van 1963)

Bondssecretarissen

Victor Cornelissen (vanaf 1954)
Frans Ruts (vanaf Pasen 1957)
Robert De Bont (vanaf de grote vakantie van 1958)
Jan Mercelis (vanaf de kerstvakantie van 1960-1961)
Roby Verdonck (vanaf de kerstvakantie van 1961-1962)

Leden

De oudste berichten die ik in verband met het ledenaantal van onze bond gevonden heb, zijn weinig precies: de bond zou de grootste bloei van de hele gouw gekend hebben tijdens de tweede wereldoorlog. In 1948 zou pater Vloemans terug orde op zaken gesteld hebben en in 1952-1953 vond ik de namen van zestien knapen in twee vendels: 1. Brigands: Marcel Goossens (gids), H. Jansens, A. Snels, A. Verbeek, V. Cornelissen, K. Dries, A. Van Beurden en 2. St.-Michiel: K. Segers (gids), V. Geenen, L. Geenen, G. Gouwy, J. Gijsen, Jos Bols, Jan Ooms, Henri Ruts, Fr. Ruts.

In 'De Vier Torens' van januari 1954 tel ik 37 leden, proosten en leiders inbegrepen en in 'De Vier Torens' van de grote vakantie van 1954 zelfs 72. In het bondsblad van de grote vakantie van 1956 tel ik 66 leden en in dat van Pasen 1957 staan 77 leden met naam en adres vermeld. In 'De Heidekrachter' van de grote vakantie van 1958 staan 65 leden vermeld, in die van Pasen 1959 vind ik er 47. In 'De Heidekrachter' van de grote vakantie van 1959 staan alleen de namen van 24 jongknapen en in die van Kerstmis 1959-1960 die van 11 knapen. In de paasvakantie van 1960 werden er 56 leden geregistreerd. Met Kerstmis 1960-1961 waren er 62 leden evenals met Kerstmis 1961-1962. Het laatst vermelde ledenaantal staat in 'De Heidekrachter' van de grote vakantie van 1963: 51. Aangezien aan ons laatste kamp, dat in Bokrijk van 1965, slechts 14 leden deelnamen, zal het totale ledenaantal in die tijd ook al flink geslonken zijn.

Het einde

De eigenheid van onze bond, namelijk dat hij alleen tijdens de grote schoolvakanties actief was, heeft in het midden van de jaren zestig van de twintigste eeuw zijn einde onafwendbaar gemaakt. Meer studerende dan ooit werden externen en ook de internaten lieten hun internen vaker, spoedig zelfs elk weekend naar huis gaan. Een werking tijdens de vakanties alleen bracht de leden te weinig samen en bemoeilijkte zo het heropstarten van de activiteiten.

Bovendien bracht de stijgende welvaart met zich mee dat jonge studerenden meer en meer hun ontspanning zochten en vonden op andere plaatsen dan in een jeugdvereniging. Op kamp gaan was niet meer zo'n geweldige ervaring in een tijd dat meer en meer mensen op vakantie konden gaan, mobieler werden, een auto bezaten. Avondactiviteiten, vooral voor jonghernieuwers en hernieuwers, moesten het afleggen in de competitie met de televisie, die stilaan in elk huis aanwezig was. Zich belangeloos in een jeugdvereniging inzetten werd ook minder evident, omdat er met allerhande vakantiewerk geld kon worden verdiend. Ten slotte was er de geloofscrisis: leiders werden niet meer vanzelfsprekend priester en zo kreeg de bond een tekort aan proosten, zodat er niet langer de nodige continuïteit was. Zo kwam het dat onze bond, die drie jaar voordien nog zo spectaculair zijn twintigjarig bestaan gevierd had, na het kamp van 1965 een stille dood stierf.

Bronnen

Mijn belangrijkste bron was het bondsblad, d.w.z. de nummers die ik, sinds ik bondsleider werd, in mijn bezit heb. Helaas is mijn verzameling niet volledig. Hier volgt de lijst van mijn nummers, in chronologische volgorde:

- De Drie Torens. Jubelnummer. 9^e jaargang, nr. 25 (1952-1953),
- De Twee Torens. mei 1953, nr. 5,
- De Twee Torens. Jubelbondsblad, juli 1953,
- De Twee Torens, september 1953,
- De Vier Torens, januari 1954,
- De Vier Torens, Pasen 1954,
- De Vier Torens, grote vakantie 1954,
- De Vier Torens, kerstvakantie 1954-1955,
- De Vier Torens, in 't kort (vóór Pasen 1955),
- De Vier Torens, Pasen 1955,
- De Vier Torens, grote vakantie 1955,
- De Vier Torens, Pasen 1956,
- (Zonder titel), grote vakantie 1956,
- De Vier Torens, kerstvakantie 1956-1957,

- De Vier Torens, Pasen 1957,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1957,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1957-1958,
- De Heidekrachter, Pasen 1958,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1958,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1958-1959,
- De Heidekrachter, Pasen 1959,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1959,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1959-1960,
- De Heidekrachter, Pasen 1960,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1960,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1960-1961,
- De Heidekrachter, Pasen 1961,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1961,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1961-1962,
- De Heidekrachter, Pasen 1962,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1962,
- De Heidekrachter, kerstvakantie 1962-1963,
- De Heidekrachter, Pasen 1963,
- De Heidekrachter, grote vakantie 1963,
- De Heidekrachter, Pasen 1964.

Er ontbreken dus: de jaargangen vóór de 9^e jaargang en 'De Vier Torens' van de kerstvakantie van 1955-1956, al is het mogelijk dat er toen geen bondsblad verschenen is, wat zeker het geval was voor de kerstvakantie van 1963-1964 en na Pasen 1964.

Als bronnen van informatie zijn die bondsbladen toch met enige voorzichtigheid te raadplegen. De artikels zijn nagenoeg altijd geschreven door proosten, leiders en leden van onze bond en die hadden natuurlijk meestal de neiging de feiten zo mooi mogelijk voor te stellen. Als er al negatieve kritiek in te lezen staat, dan betreft het niet veel meer dan oproepen tot talrijker opkomst voor missen en andere activiteiten, tot het verzorgen van het uniform en tot beter, gedisciplineerder gedrag. Bovendien realiseerden wij ons, jong als we toen waren, niet dat wat ons toen zo vanzelfsprekend leek, dat een halve eeuw of meer later niet meer zou zijn en dat al onze niet letterlijk neergeschreven, maar alleen maar gesuggereerde feiten en woorden zoveel jaren nadien niet meer of nog slechts gedeeltelijk zouden worden begrepen. Wij gingen er bijvoorbeeld ook van uit dat iedereen wel wist wie de schrijver van een artikel was, maar nu is niet meer duidelijk wie 'De redactie' waren of wie 'Reporter 16', 'Uw hoofdman', 'De leiding', 'Tijl Uilenspiegel', 'J. Incognitus', 'reporter Wipneus', 'Onze reporter', 'Ene van de veul', 'Humanior', 'Uw proost', 'Mercator', 'Een der pioniers', 'Van der Hegge', 'Beethoven', 'L(eeuw) v(an) Vl(aanderen)', 'Een jongen van de Apostolische school', 'Hegmansen', 'Mister so and so', 'Reporter Bel', 'Ene van de hoop', 'Piet uit Engeland', 'Monsieur Ci en Là', 'Raak!', 'Germanicus', 'Souffleur X', 'Spaak Hegmans', 'Reporter 17', 'Reporter X', 'Rover Klak', 'Knaap Matches', 'Enkele bezoekers', 'Chef-kok', 'Ikke', 'Get. X', 'Kobus', 'De 2 Sussen', 'Snuff', 'Een der bezoekers', 'Salva', 'Dienstoverste', 'Foerier', 'Cijferaar', 'De drie klavers', 'Klaverblad van drie', 'Salva', 'Jongknaap X', 'Een die erbij was', 'Het Handvol', 'De hij ikke' (Rik Deweerdt), 'De C' Rijstap', 'Het Slachtoffer', 'Clay Morton', 'De Drie Gidsen', 'De "Drie"...', 'Een stofje', 'Toneelvriend', 'Wij', 'Een J.H.', 'De onbekende soldaat', 'Ickx', 'Nen Bieboer', 'Jong-Hernieuwer Doremi', 'Lid der "Parrots"', 'Een belangstellende', 'Co-productie', 'Ikwaser', 'H. Flitser', 'Een "ouder"'.

Naast de bondsbladen zitten er in het 'KSA-archief' ook nog vijf zogenaamde 'kampschriften', waarin voorbereidingen, praktische regelingen en nabeschouwingen staan opgetekend, nl. van de kampen in Westerlo (1946), Scherpenheuvel (1947), Rahier (1954), Dorinne (1956) en Bokrijk (1965). Verder zitten er in dat 'archief' vier schriftjes met voorbereidingen, kladjes voor artikels in het bondsblad, ledenlijsten en allerhande beschouwingen. Er is ook een map bij met allerlei materiaal i.v.m. WEPA en een met enkele documenten. Ten slotte is er een blauw blikken doosje met op de voorkant twee Brugse spinsters, waarin oude foto's bewaard zijn.

Omdat ikzelf vanaf 1955 lid was van onze bond en later leider, bondsleider, tekenaar en redacteur van ons bondsblad, kon ik natuurlijk uit mijn eigen herinnering nog wel het een en het ander opdiepen, maar ik moest vaststellen dat die herinnering na zoveel decennia danig verbleekt en misschien ook wel vervormd is. Enkele malen heb ik nog kunnen putten uit mondelinge mededelingen van oud-leden van onze KSA. De afgedrukte foto's zijn vooral afkomstig uit 'het archief', uit persoonlijke foto's van Jos van Beek en mij en ze zijn door Marinus Willems voor de publicatie klaargemaakt. Van Marinus en mij zijn er ook enkele ledenboekjes en brevetten bewaard. Mochten er oud-leden zijn die dit artikel lezen en aanvullingen, verbeteringen, foto's e.d.m. willen aanbrengen, dan wordt dat alles natuurlijk met dank en waardering aanvaard.

***Alle documentatie en foto's die in mijn bezit waren,
heb ik intussen overgedragen aan Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw,
waar zij voor ons nageslacht in optimale omstandigheden kunnen worden bewaard.***

De Vaart Verjaart: 170 jaar traject Dessel-Turnhout

Door: Luc Andries

Reeds sedert de 16de-17de eeuw was men in Nederland bezig om het verkeer en vervoer van goederen te vereenvoudigen van en naar het Noorden (de grote steden) alsook het Zuiden (Brabant-Limburg-Luik). Het was in de winter niet altijd makkelijk om met beladen gespannen door de diep doorploegde modderige wegen te trekken. Dikwijls kwamen er extra paarden en mensen aan te pas om de vervoersopdracht tot een goed einde te brengen. Het bevaarbaar maken van bestaande rivieren en ze eventueel kanaliseren om ze te beheersen was een mogelijkheid om grotere vrachten goedkoper te transporteren dan met het bestaande paardentransport. Men ontwierp daartoe gegraven kanalen om noodzakelijke verbindingen te realiseren tussen de aangepaste en bedwongen rivieren.

Na de Napoleontische periode kwamen wij gedurende 15 jaar in Nederlandse handen onder Koning Willem I, ook wel eens de koning koopman geheten. Zo kennen wij de Zuid-Willemsvaart die in augustus 1826 werd ingevaren en die toen al voor aanvoer van kalkhoudend Maaswater naar onze streken zorgde. Hij was een man met een visie en dat kan je op de twee bijgevoegde kaartjes vaststellen.

Rivieren, vaarwegen en kanalen tijdens de regeerperiode van Willem I. Bron: Van transport naar mobiliteit. De transportrevolutie [1800-1900]. Ruud Filarski en Gijs Mom. Pag. 112

Belgische Rivieren, vaarwegen en kanalen tijdens de regeerperiode van Willem I. Bron: idem

Na de onafhankelijkheid van België en de vrede met Nederland in 1839 normaliseerde de toestand in België en kwam onze koning Leopold I toe aan het uitwerken van moderne transportmiddelen en de industrialisatie van België.

Zo werd er ook besloten om de onder Willem I geplande werken verder te zetten en zal na vele jaren eindelijk de Schelde met de Maas verbonden worden. Het gevolg ervan zorgde ervoor dat het kalkrijke Maaswater via de nieuw kanalen naar de zure Kempense heidevlakten werden geleid. De Kempische kanalen stonden dus niet alleen in voor transport van stadsgier, maar ook voor de bevoeding van landerijen en de verbetering van de bodemzuurtegraad.

In wat voor een gebied werd de vaart te Ravels aangelegd? Het kanaal doortrok een onbewoond vochtig heidegebied met vennen tussen Turnhout en Ravels. Om een impressie te hebben van het landschap in 1844 toen de uitgravingen startten, kan men best een wandeling maken door het natuurreserveaat “De Liereman” dat aan het kanaal grenst en de omliggende omgeving verkennen.

Schilderij van de Liereman door een van de bekende Lieremanschilders, Albert Sohie (1873-1927); Bron: De Lieremanschilders

In deze buurt liggen ook de wortels van Turnhout. De naam Turnhoutervoorde kwam als toponiem reeds voor in 1020. Een voort of voord is een doorwaadbare plaats.. Volgens onderzoek gevoerd door Geschiedkundige Kring Taxandria Turnhout is de Turnhoutervoorde zeer waarschijnlijk gelegen aan de Laks te Oud-Turnhout. Het riviertje de Aa is daar destijds verlegd omheen een bosje waar een doorwaadbare plaats zou geweest zijn om de Aa in de winter gemakkelijk over te steken. Tevens was hier toen ook de grens tussen het Markgraafschap Antwerpen en het bisdom Kamerijk waartoe Turnhout behoorde.

Ferraris kaart (1775), met het bosje (zie blauwe pijltes) ter hoogte van de huidige straat "De Laks te Oosthoven/Oud-Turnhout. Je kan zien dat de Aa destijds rond het bosje is geleid en dat zie je op opname van Google Earth eveneens. Er is daar in het landschap nog steeds een glooiing met een verhevenheid. Het hoogste punt ligt in het hedendaagse bosje. Bron: Atlas Ferraris, Nationaal Geografisch Instituut van België. Kaart nr. 126b

Idem. Bron: Google Earth

Zo kwam in de 19de eeuw het tot dan toe agrarische Ravels in een technische stroomversnelling ten gevolge van de aanleg van het kanaal en de daaruit volgende industrialisatie. Deze evolutie bracht tevens een bevolkingstoename met zich mee van arbeiders en vreemdelingen die technische en zakelijke ondersteuning gaven in de fabrieken.

Reeds in 1840 kreeg brouwer Jean Nuyens uit Turnhout de toelating een steenfabriek op te richten te Ravels met een oven, gebouwen, magazijn en molen om de klei te mengen. In 1844 startte men met de aanleg van het kanaal Dessel-Turnhout dat later doorgetrokken werd naar Schoten-Antwerpen. Bij het graven van het kanaal Dessel-Turnhout van 1844 tot 1846, stootte men in de zuidwestelijke hoek (richting Turnhout) van Ravels op dikke kleilagen.

Dit had grote gevolgen. In 1847 vroeg de Turnhoutse notaris Ceulemans toestemming om een steenbakkerij te starten in Ravels. Er is van dit bedrijf weinig geweten. De fabriek bevond zich waarschijnlijk op het grondgebied van Oud-Turnhout waar later de TTR werd opgericht. In 1868 begon in deze buurt de Antwerpenaar Wens zonder vergunning een steenbakkerij. In 1898 werd deze overgenomen door Eelen en Van Liempt die alsnog een vergunningsaanvraag indienden.

Steenfabriek La Bonne Esperance te Ravels. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

La Bonne esperance-2011. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

In de 19de eeuw werd de vraag naar bakstenen en dakpannen steeds groter. Op het platteland en de dorpen werd er steeds minder getimmerd en minder daken met riet bedekt. Het lemen huisje liep op zijn laatste benen en steeds meer huizen werden gebouwd met bakstenen en dakpannen.

Dit had als gevolg dat men in de periode 1811-1865 zesenvieftig aanvragen tot machtiging van het oprichten van steenbakkerijen ontving bij het provinciebestuur. Begin 20ste eeuw was er nog steeds een stormloop voor de kleigronden langs het kanaal van Dessel naar Antwerpen.

Volgende fabrieken werden achtereenvolgens te Ravels opgericht

1898: Soc.An. fabrique de Ciment Portland et Briqueterie de Ravels (Naamloze Vennootschap van Portlandcement en steenbakkerij van Ravels)

Cementfabriek te Ravels. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

1904: Van Bael en Wauty, steenfabriek La Providence die later toetreed tot de groep “Briqueteries du Nord”

1906: Briqueterie du Nord of Steenfabriek van het Noorden die in 1907 een ijsfabriek oprichten

Steen – en ijsfabriek het Noorden of Briqueterie du Nord. Bron:archief HeE Nicolaus Poppelius

1908: Van Den Bosch uit Turnhout sticht een steenbakkerij die in de volksmond als “De Beenhouwers” was gekend omdat de meeste aandeelhouders slagers waren.

Fabriek fusioneert later ook met N.V. Briqueterie du Nord.

Kleistekers. Bron: onbekend, archief HeE Nicolaus Poppelius

Einde 19de eeuw - begin 20ste eeuw nam de steennijverheid langs het kanaal, voornamelijk van Sint-Job in 't Goor tot in Ravels, een definitieve uitbreiding.

Zo ontstond in de periode 1898-1908 te Ravels een concentratie aan steenbakkerijen en cementfabrieken waarvan de meesten later toetreden tot de groep C.B.R. (Cimenteries et Briqueteries Réunis).

De kleiontginning strekte zich uit over de aangrenzende gemeenten Turnhout en Oud-Turnhout.

De cementnijverheid kende vooral een bloeiperiode in de jaren 1925-1926 doch sloot haar poorten na de bevrijding in 1944.

Voor het transport had C.B.R. te Ravels een vijftigtal binnenschepen van 525 ton en meer.

Zij hadden een regelmatig transport naar Beringen en Zolder om daar stofkolen te laden voor het stoken van de cementovens. Mergel werd aangevoerd van uit Loën een dorpje nabij Visé, waar de C.B.R. ook een fabriek had.

Later werden de fabrieken van de C.B.R. samengebracht te Lixhe en een deel van de vloot ging mee.

De Spitsen van Niel, schepen van 300 tot 360 ton, kregen hun thuishaven in Lixhe.

In 1950 beschikte men hier nog over 46 schepen, 13 Kempenaars en 33 Spitsen, die instonden voor het transport.

In 1938 had men reeds enkele schepen aan Argentinië verkocht. Deze werden op de scheepswerf van Kruibeke in twee gebrand en overgeladen op een zeeschip naar Argentinië.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden de Duitsers verschillende aangeslagen Kempenaars omgebouwd tot landingsschepen voor de invasie van Engeland.

In het begin werden de schuiten getrokken door mensen en paarden over het jaagpad.

In de volksmond heette de dijk waar de paarden over liepen de “paardendijk”.

Deze dijk is gemakkelijk te onderscheiden van de andere oever omdat aan deze zijde geen zwaaikommen zijn.

In de jaren 1920-1930 werden ze vervangen door tractoren. Later werden de schepen zelf gemotoriseerd en hield het paardentrekken helemaal op. Langs vele vaarten en kanalen was de lijntrekker of “vaartketser” een aparte figuur.

Lijntrekkers of lijnlopers zijn dus personen die een schip voorttrekken.

Het was zware arbeid, zeer slecht betaald en meestal uitgevoerd door mannen die alleen op de wereld stonden of door sommigen die hier hun ding of gading in vonden. In een estaminet (café/herberg), bij de sasmeester of bij de brugwachter wachtten zij de schippers op. De kleine schuiten zonder motor, met of zonder zeil, waren trekschuiten. Op de afgesproken plaats stonden zij klaar om de trage tocht aan te vangen. Het trektouw werd hen toegeworpen en ze trokken de lederen band aan het uiteinde over hun schouders. Zo trok men met de band rond de schouders door weer en wind het bootje voort.

Vaarten waarop men het jagen uitoefende noemde men trekvaarten.

De smalle weg naast de vaart heette: trekpad of jaagpad.

Langs de Schelde heetten deze noeste arbeiders “boottrekkers”.

Vaartketters of lijntrekkers met op de achtergrond de fabrieksschouwen van Ravels, schilderij van August Audenaert (*1872-†1953). Bron: museum het MAG, Dorp 64 te Ravels-Poppel.

De trekschuiten vormden meestal een beurtdienst op het water tussen de provinciesteden en de omliggende dorpen aan de kanalen. Zo vinden wij in onze provincie lijntrekkers rond Turnhout, Lier, Herentals, Diest en Mechelen.

Op sommige trajecten gebeurde het dat paarden het werk overnamen van de mens.

Dan heette de weg langs de vaart jaagpad of trekweg. Het touw dat bovenaan de mast zat van de schuit heette jaaglijn. In enkele Kempische dorpen werd het ook wel eens “paardelijn” genoemd.

Het jagen met paard. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

Vele schippers waren afkomstig uit Ravels of Oosthoven. Zij woonden op de schepen. De man was de schipper en zijn vrouw werd ingeschreven als matroos. Zij moesten heel hard werken voor de dagelijkse boterham. Dag en nacht waren zij in het getouw. Zij werden goed betaald en tegen ze op pensioen gingen hadden ze een eigen huis. Het waren bonkige knoestige kerels, hun gezicht verweerd door de grillige natuur. In weer en wind stonden ze in de open stuurkuip. Het was een apart volk.

Schip, type Kempenaar met open stuurkuip, van de C.B.R.. Bron: Heemkunde Corsendonca.

En zoals bijna bij iedere fabriek had C.B.R. ook een vrijwillig brandweerkorps. Dit detachement bestond uit fabrieksarbeiders die op vrijwillige en niet-vergoede basis instonden voor de brandveiligheid. Zij hadden mooie uniformen waarop de gemeentelijke brandweer jaloers was. Buiten de fabriek mochten ze op verzoek van de gemeentebandweer mee blussen. Het werk in de fabrieken was zwaar, ongezond en van veiligheidseisen was er toen geen sprake. Bovendien werden de arbeiders verplicht om in de fabriekswinkel hun levensmiddelen en andere noodzakelijkheden aan te kopen. Zo ontstond er te Ravels een sociaal spanningsveld dat in de periode 1924-1925 tot de grote staking van Ravels leidde die bijna een half jaar duurde. Gedurende twee jaren (1923-1924) werd er een nieuw collectief contract voor de lonen en werkvoorwaarden gemaakt tussen enerzijds het bestuur van de cementfabrieken te Ravels/Turnhout en anderzijds het Christelijk Verbond der Steen-, Cement-, Glas- en Ceramiekbewerders van België. Voor de nijverheid was 1922 zeer voorspoedig geweest en de jaren 1923/1924 waren winstgevend zodat de C.B.R. de cementfabriek van Mons en de mergelgroeven van Maastricht kon overnemen.

Hoe begon nu die staking? Het contract verliep op 15 augustus 1924 en de vakbond vroeg daarom op 30 juli 1924 de hernieuwing. De werkgever verklaarde zich akkoord om dit te doen tot 31 december 1924 en beloofde bovendien om de verbintenis te verlengen tot einde 1925. Vakbonden en werknemers waren het hier allemaal mee eens.

Maar enkele weken na de hernieuwing begon de directie willekeurig mensen te ontslaan omdat door de moderne machines minder handen nodig waren.

De werkgever hanteerde hiervoor *artikel 9 van de arbeidsovereenkomst*: *“Bij technische wijzigingen zullen ontslagen worden: degenen die in het bedrijf het laatst zijn bijgekomen. Hun zal een vooropzeg van 14 dagen gegeven worden”*.

De vakvereniging eiste de toepassing van dit artikel en de directie van de C.B.R. trachtte de macht van de vakbond te breken door vanaf september 1924 bijzondere bepalingen in de arbeidscontracten te stipuleren.

Er werd vermeld: *“Gij zijt aangenomen vanaf september 1924 voor de som van....franken per maand, plus volgend percent... Uw werk blijft hetzelfde als voorheen. Ingeval van breuk aan de machines zijt gij verplicht te werken zolang de herstelling duurt. Ingeval van ziekte zult gij drie maanden ten volle betaald worden zonder aftrek van loon en te meer ontvangt gij een zeker getal verlofdagen. Deze verloftijd zal elk jaar vastgesteld worden. Ook wordt er een dertiende maand uitbetaald. Van heden zult gij als bediende beschouwd worden”*.

Enkele werklieden tekenden dit contract; sommigen zagen hun niet-solidaire houding in en zegden de overeenkomst op. De militanten van de vakbond maakten daarop het leven van de werkwilligen zuur.

De actie van de patroons was erop gericht om de wet op de achturedag te omzeilen en de werking van het syndicaat onmogelijk te maken.

Lock-out van 22 december 1924

De directie legde zonder enige verwittiging de fabriek stil. Er bleven een veertigtal arbeiders in dienst. Dezelfde dag begon de directie onderhandelingen met de socialistische vakbond om langs deze weg nieuwe arbeiders te sturen. Dit mislukte. Alle christelijk-gesyndiceerden werden afgewezen. Op 2 januari 1925 werden de werklieden op de hoogte gebracht dat de lonen zouden worden verlaagd tot wel 35% voor sommigen. De bazen waren keihard en proclameerden: *“Loonsaftrok....of buiten!”* De directie ondernam nog een onderhandelingsronde met het socialistisch vakverbond en ze weigerden nog enig contact met de christelijken. Deze wilden de vroegere lonen en werkzekerheid veilig stellen door een collectief contract. Daarvoor wilden het christelijk syndicaat een lange hardnekkige strijd voeren!

Standpunt Directie C.B.R.

Ravels 2 januari 1925, de directie maakte bekend dat er een werkstaking was uitgebroken in haar fabrieken van Ravels en Turnhout. Een groot gedeelte van haar werklieden had het werk stilgelegd omdat de directie niet meer met de verantwoordelijken van de vakvereniging wilde onderhandelen. Zij schreven volgende brief naar Nationaal Verbond der Christene Steen-, Cement-, Glas- en Ceramiekbewerkers van België te Boom.

“Uw schrijven van 30.12.1924 wel ontvangen. Zoals we U meermalen mededeelden en de ondervinding ons steeds bevestigd heeft, hebben we met uw vakvereniging onophoudelijk moeilijkheden gehad. In alle omstandigheden wordt er vanwege de vakvereniging aan de werklieden gelijk gegeven:

- *Inmenging in het bestuur wordt gepleegd*
- *Vermindering van personeel door 't plaatsen van nieuwe installaties wordt stelselmatig tegengewerkt. Zolang de leiders uwer vakvereniging geen klaarder en gezonder inzicht hebben van de economische noodwendigheden en politieke en demagogische vooroordelen in de nijverheidskwesties niet laat varen, kunnen wij met hen niet meer onderhandelen. Wij achten bijgevolg alle verdere briefwisseling en besprekingen overbodig.*

*De Directie.
Mazaryck”*.

Volgt de tekst van een oproep aan de arbeiders vanwege de C.B.R.-directie:

“Wij doen een oproep aan onze verstandige werklieden. Uw kostwinning staat op het spel! Diegene die maandagmorgen niet op het werk is, zal zich als definitief ontslagen moeten aanzien. Er worden nieuwe werklieden aangenomen welke zich als definitief in dienst mogen beschouwen en later voor anderen de plaats niet moeten ruimen. Het is algemeen bekend dat de C.B.R. altijd de toon gegeven heeft in 't betalen der hoge lonen”. Volgt dan een overzicht van de loonschalen uitgekeerd aan de verschillende arbeidersklassen.

De staking duurde precies 5 maanden en werd door de arbeiders verloren.

Hier volgt een ooggetuigenverslag van Mit Van Oekelen van de gewelddadige betogingen. Zij was de dochter van een van de stakende arbeiders:

“In 1925 brak de staking uit. Ravels stond gelijk overhoop omdat er onderkruipers waren die gingen werken. De stakers staken de koppen bij elkaar en het was beklonken. Ze vormden een grote stoet en alleman was te been. Zo gingen ze tot over de brug. Ze wierpen met stenen en alles wat ze maar konden vinden. Er vielen zelfs gekwetsten. Het kwam zover dat de gendarmen te paard er aan te pas kwamen. De stakers weken niet voor de bereden politie. De onderkruipers werden ratten genoemd en de stakers waren er heel kwaad op. Ik ben zelf altijd mee geweest in moeders plaats. Moeder zei: gaat gij maar mee, gij zijt jonk. Ik ken ook nog heel goed het liedje dat de stakers zongen”.

Het strijdlied of stakerslied van Louis Bogaerts is een weerslag van de Ravelsenaren die reageerden vanuit hun christelijke overtuiging tegen de socialisten. Het was niet alleen een staking voor werk enzoverder maar tevens een ideologische strijd tussen kerk/godsdienst en socialisten. Het lied werd gezongen op de wijze van “De Zwarte Leeuw”.

Op! Zonen van de fiere Kempen/Wier moedig hart van godsdienst blaakt/Op, vrienden, op, de vijand waakt/Men wil, ons rechten hier ontrukken/Men spot met God en zijne kerk./Maar nooit zal hen dat hier gelukken/Trots alle haat en geuzenwerk.//

Ons recht wordt hier bespot, bestreden/Door mannen van het rood gedacht./Tal socialisten blijven heden./Ze spuwen vuur uit al hun macht./Men loochent God en Zijne gaven./Men randt de christenen en partijen aan/En al de roden ziet men draven/Als dieren onder de rode vaan (2x)//

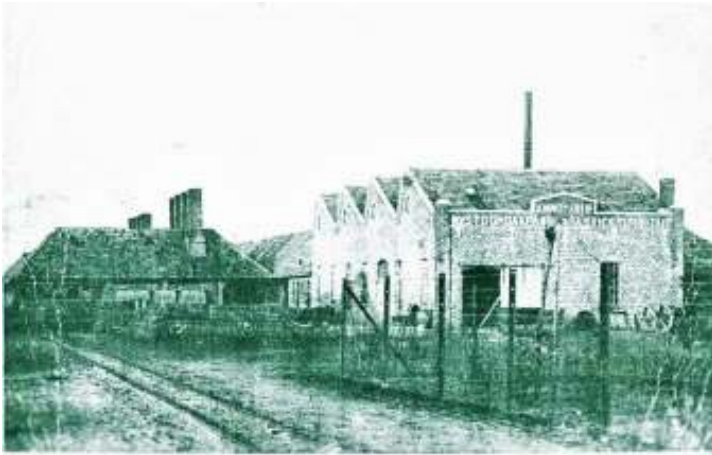
Wij blijven Ravels trouwe zonen/Der vad'ren godsdienstig ingeplant./Wij durven vrij en vrank ons tonen/Gans België door met vlag in de hand./Komt, broeders, komt in onze rangen/En werk met moed met ons voortaan./Dan zal door strijd, gebed en zangen/De rode vlag ten onder gaan.//

Heden herinneren ons slechts enkele vervallen fabriekshallen aan de vestigingen van weleer.

Sommigen daarvan zijn inmiddels geïntegreerd in nieuwe bedrijven zoals bij Kanaaldijk nummers 22 en 30. Deze laatste was de smidse van voormalig steenfabriek “Het Noorden”. Op het grondgebied van Oud-Turnhout bevinden zich nog de gebouwen van de voormalige pannenfabriek T.T.R. (Tuileries Turnhoutoises Ravels). De exploitatie van deze industriële site strekte zich eveneens ook uit over het gebied van Ravels.

Pannenfabriek TTR : Bron archief HeE Nicolaus Poppelius

Pannenfabriek TTR, eerste vestiging. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

Gewezen pannenfabriek TTR. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

De dreef naar de cementfabriek. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

“De Tramstatie”, de juffrouw bij de benzinepomp is Anna Aerts. Bron: familiearchief De Kinderen.

Het leven aan de vaart te Ravels:

Indertijd gonsde het om en rond de vaartbrug te Ravels van bedrijvigheid.

We moeten dan vooral niet denken aan de hedendaagse drukte met machines, computers en internet.

Het was er gewoon levendig en de mensen hadden hun handen vol.

Toen pufte en pufte de goederentram de brug op met zoveel wagens eraan gekoppeld dat hij niet boven raakte.

Dan maar uitbollen en afhaken. Terug op volle snelheid ertegen aan dat de gensters eraf vlogen.

Het stro waar de pannen in verpakt waren vatte dan vuur op de open wagons. Stoppen en blussen maar!

Water, water.... Nee, beter zand.... Iedereen liet het werk vallen en met vereende kracht werd het uitslaande brandje bedwongen.

Aan hulpvaardigheid ontbrak het de mensen toen niet. De tram was essentieel voor Ravels.

En centraal in dit leven stond het etablissement "In de Tramstatie" bij Leopold Aerts-De Vrij opgericht in 1910.

De Tramstatie fungeerde en speelde een belangrijke rol als schakel tussen de fabrieken, het dorp en de omliggende landbouwers.

Het was er hotel (4 tweepersoonskamers), restaurant, herberg, winkel en zakenbureel. Iedereen, en dat waren vooral boeren met paard en kar, die een lading cement, stenen of dakpannen wenste, moest vooraf bij Pol Aerts een bestelbon laten opmaken en afrekenen.

Anna, de dochter van Pol Aerts, vergezelde met haar fiets vaak de boeren verder naar de fabrieken als deze laatste zijn paard en kar niet alleen wilde achterlaten op de fabrieksterreinen.

Zij ging dan in het fabriekskantoor voor de boer, die bij zijn paard en kar bleef, de nodige zaken regelen.

Anna was een manusje van alles maar werd door haar vader gedirigeerd met strenge hand.

Voor de grote bestellingen die per spoor werden afgehandeld, gebeurden de transacties eveneens langs het zakenbureel.

Naast "In de Tramstatie" hadden de Cementfabriek, de Steenfabriek "Het Noorden" en de Pannenfabriek gezamenlijk een magazijntje gebouwd waar goederen tijdelijk konden worden opgeslagen.

De zakelijke contacten gebeurden in de beste verstandhouding omdat zij steunden op vriendschappelijke relaties. Bijna elke nieuwe fabrieksdirecteur van de Cementfabriek verbleef,

in afwachting dat zijn woning in orde gebracht werd, als pension gast bij de familie Aerts.

Hotelgasten waren onder andere: de Tsjech Mazaryck. Hij was een fijn ontwikkeld man die reden en begrip kon opbrengen, nochtans was hij directeur tijdens de grote onverzettelijke staking van 1924-1925.

Zijn voorganger Coertens was een West-Vlaming en heel wat minder fijn besnaard.

Deze ging er bij voorkeur met de grove borstel door en zichzelf ontzag hij ook niet. Coertens was wel kunstzinnig en speelde toneel bij "Nut en Vermaak". Hij hanteerde net als zijn broer, de bekende kunstschilder F. Coertens, het penseel. Verder verbleven in het pension vreemdelingen die meestal ingenieur of technicus waren.

Veel nationaliteiten passeerden er: Zwitsers, Fransen, Duitsers, Engelsen, Tsjechen

en zelfs een keer een Braziliaan. De meesten kwamen zich bekwamen op de cementfabriek.

Anderen hielden toezicht of installeerden nieuwe machines.

De Engelsen kwamen iedere maand stalen nemen van het cement dat naar Engeland uitgevoerd werd.

In het kosthuis bij moeder Bertha Aerts-De Vrij ging het er gemoedelijk aan toe.

Zij zorgde voor een degelijk royaal maal. Na het werk bleven de kaarters er wel eens "plakken"

maar als de sluitingstijd gekomen was, wees Bertha onverbiddelijk de klok aan.

Zo ging dat toen: alles op uur en tijd en werk ging voor alles.

Na de Eerste Wereldoorlog kwam de scheepvaart terug op gang. Pol en Bertha Aerts-de Vrij beslisten om een kruidenierswinkel met aanverwante zaken toe te voegen aan het "bedrijf" om de passerende schippers te bevoorraden.

Huis Leopold en Bertha Aerts-De Vrij: "De Tramstatie", café-logement. Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

Schepen werden toen met paardenkracht over het jaagpad getrokken. Voor de korte afstanden werd er ook louter mankracht gebruikt. Aan de vaart te Ravels heerste steeds drukte en overal werden er schepen geladen en gelost meestal met behulp van een kruiwagen. Het pannenfabric transporteerde zijn producten ook wel per spoor en dan moest er eerst een schip geladen worden bij het fabriek dat vervolgens door lijntrekkers naar de Grote Kom werd getrokken, waar het dan werd overgeladen op de wagons van de tram.

Al deze maritieme activiteiten brachten in Ravels nieuwe bezigheden voort. Zo hielden de families Soffers, Van Oekelen en Dierckx een paardenverhuurbedrijf aan de vaart. Voor de mondvoorraad konden de schippers terecht bij Pol en Bertha Aerts. Zij vonden bij Pol ook een vertrouwensadres waar ze bijvoorbeeld de post konden laten toekomen en verzenden. De handel en wandel was toen menselijk en niemand dacht eraan om nog winst te slaan uit overschot van seizoensgebonden groenten. Schippers die erom vroegen, kregen ze gratis aangeboden.

Meest van al vonden de douaniers in de "Tramstatie" hun tweede thuis. Voor de Eerste Wereldoorlog verbleven er verscheidene jonge douaniers die aan de brug en omgeving dienst deden. Met niet veel om handen waren ze meestal bereid om een handje toe te steken in de huishouding van het pension. Het kwam zelfs zover dat ze de plaats van de dienstmeid overnamen. Ze moesten natuurlijk beducht zijn voor de controles van hun superieuren. Later hield de brigadier der douanen zijn zitdagen in de "Tramstatie". Hij was Franstalig en verstond dus de Ravelse boeren niet. Daarom liet hij Anna, de dochter des huizes, de geleidebrieven schrijven.

Op zo'n dag was een boer er eens tussen uit en trakteerde hij zichzelf en anderen op een pint en een sigaar.

In de "Tramstatie" kon alles. Het was een zakelijk ontmoetingscentrum op mensenmaat en een sociale draaischijf. Er bestond geen drempelvrees en men kon makkelijk contact maken met de beleidsmakers van toen.

De bruggen van Ravels:

De eerste brug was een houten draaibrug en dateerde uit de periode van de aanleg van het kanaal die in 1908 werd vervangen door een betonnen brug (de tweede).

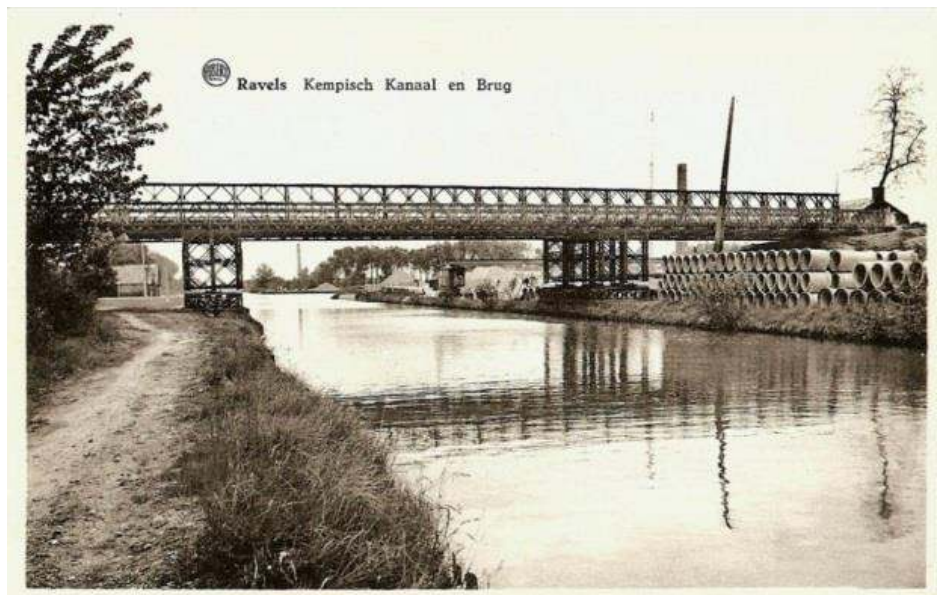
Eerste betonbrug wordt getest, 1908. Bron onbekend, archief HeE Nicolaus Poppelius

Deze betonnen brug was ondermijnd door de Belgische genie bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog en het Belgische leger heeft ze in mei 1940 laten springen. De Duitsers hebben dan tijdens de oorlog een vaste houten noodbrug gelegd. Dit was de derde brug.

Het was een lage brug zodat de scheepvaart niet kon passeren. Ze lag ongeveer op de plaats waar vroeger de draaibrug lag. Volgens oude ooggetuigen bouwden de Duitsers kort daarna op de plaats van de gesprongen brug een nieuwe in hout (de vierde) die dus hoger lag op het niveau van de ontplofte betonnen brug.

Bij het terugtrekken van de Duitse troepen in september 1944 hebben deze de houten noodbrug gedynamiteerd.

Oktober 1944 hebben de geallieerden onder leiding van de Engelse Generaal Barker een Bailey noodbrug gelegd.

De Baileybrug.
Geconstrueerd in oktober 1944 en vervangen in 1969 door een nieuwe betonnen brug.
Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

De Engelse generaal Barker bij de constructie van de Baileybrug in oktober 1944 te Ravels.
Bron: HeE Nicolaus Poppelius

Testen van de “nieuwe betonnen brug” 1969, men bevindt zich hier aan de zijde van Turnhout.
Bron: archief HeE Nicolaus Poppelius

De nieuwe brug is goedgekeurd, men kijkt richting Ravels-Dorp.
Bron: archief Nicolaus Poppelius

Deze vijfde brug heeft 25 jaar gefunctioneerd tot 1969 wanneer de zesde brug in beton geopend werd.

Het kanaal en de kleiputten als speeltuin:

Poliet Mangelschots woonde in zijn kinderjaren over de brug te Ravels. Zodoende kon hij tijdens de Eerste Wereldoorlog niet naar school in Ravels. Toen de Duitsers dan eindelijk verdreven waren kon hij de brug terug over en na een half uur stappen was hij op school. Na één dag wist hij niet bij wie hij in de klas zou terecht komen. Hij vond dat hij er niet veel kon opsteken en trachtte zoveel mogelijk te spijbelen wat hem af en toe wel eens zuur opbrak. Deugniet Polliet genoot vooral van de zomerse zondagen. Hij ging dan met zijn vrienden zwemmen in de vijver bij de Steenfabriek van het Noorden. In het midden van de vijver was er een eilandje dat men kon bereiken via een paadje dat een halve meter onder water van de rand van de vijver naar het eiland liep. Het was de kunst om zonder uit te schuiven op het eilandje te geraken want anders moest men met een nat pak naar huis. Bovendien konden de meesten van deze bengels niet eens zwemmen wat het allemaal ontzettend spannend maakte.

De vijver bij de Steenfabriek van het Noorden. Bron: archief Nicolaus Poppelius

Op minder zomerse zondagen speelden ze op de “terrils”(grote hopen afval) waarop de rails van een treintje tot boven liep. De grootsten duwden dan het wagonnetje zo hoog mogelijk de berg op. Er sprongen dan vier kleine jongens in en het wagentje bolde steeds sneller de heuvel af met een steeds grotere snelheid richting kleiput. Meestal liep het goed af. Een enkele keer vlogen ze met zijn allen uit de bocht. Dit raakte bekend en het was gedaan met de zondagse pret.

Veel Ravelsenaren hebben leren zwemmen en schaatsen op de vaart.

Bronnen:

- HeE Nicolaus Poppelius: archief, pannenfabriek TTR.
- HeE Nicolaus Poppelius: tijdschriften De Drie Goddelijke Deugden, artikels kanaal en industrie.
Auteurs: Aerts, Van Tigchelt, Vermeeren, De Kinderen
- HeE Nicolaus Poppelius: Ooggetuigenverslag Mit Van Oekelen: Tijdschrift 21 De Drie Goddelijke Deugden. Auteur Els De Kinderen.
- HeE Nicolaus Poppelius: Poliet Mangelschots, artikel De Drie Goddelijke Deugden. Auteur Van Gorp
- HeE Nicolaus Poppelius: Stakerslied: Tijdschrift 34 De Drie Goddelijke Deugden
- HeE Nicolaus Poppelius uitgave: Ravels in Lief en Leed, De industrie te Ravels.
- Kempische historische vereniging Taxandria: “Zoektocht naar de Turnhoutervoorde”
- Ruud Filarski en Gijs Mom. Van transport naar mobiliteit. De transportrevolutie [1800-1900]. Pag:71, 88-89, 96-97, 100, 111-123.
- Harry en Els De Kinderen (Aerts-De Vrij): familiearchief.

Vorbije Activiteiten

Jaarlijkse ledenvergadering

Op vrijdag 26 februari 2016 hebben we in het MAG 't Kaske (de maatschappelijke zetel) onze jaarlijkse algemene vergadering gehouden met de benoemde leden .

De activiteiten en financiële toestand van 2015 werden onder het vergrootglas gelegd.

Financieel zijn we voor het zoveelste jaar op rij er lichtjes op vooruit geboerd.

Bezoekersaantal en rondleidingen in het museum waren gestegen tegenover 2014.

Dus algemeen gezien houden we een positieve indruk over van vorig jaar.

Verder werden de plannen en activiteiten voor 2016 toegelicht.

De benoeming van (Fran)Cis Vissers en het ontslag van Marc Van Gorp werden aanvaard.

Tijdens de rondvraag kwamen er enkele inhoudelijke vragen naar voren die de interactie van de avond versterkte. Hier is het bestuur erg tevreden mee over. Met deze input kan er verder gewerkt worden aan de werking van onze kring. Een informele babbel onder het genot van een natje en een droogje sloot de avond af.

Bedanking vrijwilligers/werkende leden voor hun bijdrage, steun en werk van het afgelopen jaar

Donderdag 17 maart 2016 zijn we met de actief meewerkende leden naar de Vondhoeve geweest.

We werden ontvangen door Peer en Mia.

Nadat we uitgebreid bijgepraat hebben onder het genot van een kopje koffie, heeft Peer ons zijn collectie laten zien. Hij, Mia en een heleboel medewerkers hebben alles netjes op thema bij elkaar gezet. Peer is fanatiek verzamelaar van oude brandweerwagens en aanverwanten. Hij heeft ook enkele zeer mooie lijkkoetsen – en wagens. Het is teveel om op te noemen. Ik zou zeggen, ga zeker en vast eens kijken. Het is de moeite!

Daguitstap

Dit jaar togen we vanuit het noorden naar het zuid/westen van onze provincie, naar Mechelen en Bornem.

In Mechelen bezochten we het Memoriaal Kazerne Dossin. Alvorens we aan een gegidste rondleiding begonnen werden we bij aankomst verwelkomt met een tas koffie/thee en heerlijke koffiekoekjes.

Tijdens onze rondgang werden we geconfronteerd met wat discriminatie mensen aandoet.

We konden vaststellen dat er na die vele jaren nog maar bitter weinig is geleerd uit de geschiedenis.

Voor de middagmaaltijd wandelden we naar het centrum van Mechelen kwamen letterlijk “onder” de toren van de Sint Romboutskathedraal aan. Bij “The Atrium” werden we warm en gastvrij ontvangen en schoven aan tafel voor een heerlijke drie-gangen maaltijd, welke door ieder werd gesmaakt.

Het middagprogramma bracht ons naar Bornem.

Meer bepaald naar het kasteel van Marnix van Sint Aldegonde.

Aan de inrijpoort van het kasteel werden we persoonlijk begroet door Alec Ridder van Havre, heer van de Overheide in Weelde.

Drie gidsen loodsten ons doorheen de geschiedenis van dit imposante kasteel, landgoed en de bijzondere collectie koetsen.

Aan het einde van ons bezoek hadden we de eer en het genoegen om de huidige bewoner van het kasteel, Graaf John de Marnix van sint Aldegonde, te ontmoeten.

We mogen terugkijken op een geslaagde uitstap
en wachten vol spanning af waar we ons volgend naartoe zullen begeven!

Erfgoed-dag

Zondag 24 april stond in het teken van de jaarlijkse "Erfgoed dag".

HeE Nicolaus Poppelius opende voor deze dag extra haar deuren!

Met het thema "RITUELEN" sloten wij ons aan, specifiek gericht op de initiatie/inwijdingsrituelen zoals ze ons in het verleden werden overgedragen van generatie op generatie.

Denk hierbij aan het doopsel, de eerste communie en de plechtige communie (het vormsel).

Deze thematentoonstelling (op de begane grond van het MAG) is nog te bezoeken, tijdens de gebruikelijke openingstijden en op afspraak, t.e.m. zondag 14/08/2016.

Het boothuis Brauhaus

In het kader van het project "De Vaart Verjaart" (170/150 jaar) legt het boothuis Brauhaus aan aan elke gemeente langs het kanaal Dessel-Schoten.

Van 3 tot 8 mei lag deze boot voor anker aan brug 7 in Ravels.

Op zaterdag 7 mei verzorgden leden van onze kring een presentatie over de bruggen, het leven aan de vaart, industrialisatie op het einde van de 19de eeuw en de sociale gevolgen.

We mochten op deze zonnige dag 105 bezoekers verwelkomen!

Heemkundequiz: antwoorden

Hier volgen de exacte antwoorden op de gestelde vragen van onze Heemkundequiz 2016, zoals gesteld in ons tijdschrift nr. 79:

Waar: Gilbert Mullie dreef. Tegenwoordig Mierdsedijk 120, destijds Heide 50

Wie: Felix Van Parijs

Wanneer: 7 juli 1956

De winnaar zal in de loop van de maand juni gecontacteerd worden.

Klasbezoek in het Museum Aan de Grens

Onder een stralend zonnetje, echt een communicanten-weertje, kregen we op woensdag 4 mei bezoek van de zesde-klas van de Vrije Basisschool van Poppel.

Onze nieuwe tentoonstelling in het teken van "Inwijdingsrituelen" kon niet beter vallen omdat hier onder andere de Plechtige Communie en het Vormsel bij aan bod komen.

De leerlingen en juf Annemie waren zeer enthousiast.

De kinderen hingen aan de lippen van Maurice Spits die de rondleiding verzorgde.

Deze tentoonstelling kan u nog elke tweede zondag van de maand komen bewonderen tot zondag 14 augustus.

**Heemkunde- en Erfgoedvereniging
Nicolaus Poppelius
vzw**

BESTUUR:

Voorzitter:	Luc Andries, Pastoor Coolsstraat 15, 2382 Ravels	0474 97 17 27
Secretaris:	Rina van der Vloet, Mierdsedijk 70, 2382 Ravels	014 655588
Penningmeester:	Ries van der Linden, Tilburgseweg 75, 2382 Ravels	014 478066
Leden:	Ad Rens, Klein Goorbeek 2, 2382 Ravels	014 659958
	Andre Van Gils, Steenweg op Weelde 118, 2382 Ravels	014 656893
	Bas Van Haeren, Deenackers 1, 2381 Ravels	014 699126
	Mieke Van Hauteghem, Schatrijt 2, 2382 Ravels	014 687332
	Magda Vloemans, Turnhoutseweg 2, 2381 Ravels	014 655156
	Marinus Willems, Weeldestraat 154, 2381 Ravels	014 655728
	Cis Vissers, Lindenlaan 8, 2382 Ravels	014 656750

REDACTIEADRES:

Bas Van Haeren, Deenackers 1, 2381 Weelde, 014 699126

bas.van.haeren@skynet.be

Voor informatie in verband met de inhoud van dit tijdschrift,
de vormgeving of verschenen teksten kunt u steeds terecht op het redactieadres.

Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kunt u dit ook doen via een bestuurslid.
(Iedere auteur is verantwoordelijk voor de ingestuurde werken.)

CONTACTGEGEVENS:

Adres: Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel

Bankrelatie:

Rekeningnummer: 733-3522204-67

IBAN: BE93 7333 5222 0467

BIC code: KREDBEBB

Museum: Heemkundemuseum "Het Kaske", Dorp 64 te 2382 Poppel,
is open elke tweede zondag van de maand van 14u. tot 17 uur.

In december, januari en februari is het museum gesloten.

Wel zijn er in deze wintermaanden bezoeken mogelijk op afspraak.

Groepsbezoeken kunnen aangevraagd worden via het reserveringsformulier
dat u kunt vinden op onze website.

Aanvragen kunnen natuurlijk ook gedaan worden per brief (zie hierboven voor het adres).

Archief- en Documentatiecentrum: Bredaseweg 46, 2381 Weelde-Station

Te bezoeken na afspraak: voorzitter@nicolaus-poppelius.be

Website: <http://nicolaus-poppelius.be>

Facebook: www.facebook.com/NicolausPoppelius

